

STRATEGIJA ZAPOŠLJAVANJA OPŠTINE PLJEVLJA 2021-2025.

Nacrt Strategije zapošljavanja opštine Pljevlja pripremila je Partnerska grupa za zapošljavanje, imenovana od strane predsjednika Opštine Pljevlja, uz tehničku pomoć projekta „Dalji razvoj lokalnih inicijativa za zapošljavanje u Crnoj Gori“, koji se finansira iz EU-IPA sredstava u okviru Sektorskog operativnog programa za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu politiku 2015-2017 (SOPEES).

Svi pojmovi upotrijebljeni u ovom dokumentu u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški i ženski rod lica na koji se odnose.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	4
2. SOCIO-EKONOMSKA SITUACIJA.....	6
2.1 GEOGRAFSKI POLOŽAJ OPŠTINE I MREŽA NASELJA.....	6
2.2 DEMOGRAFSKA SLIKA	6
2.3 EKONOMIJA.....	8
3. TRŽIŠTE RADA.....	17
3.1 ZAPOSLENOST I ZARADE.....	17
3.2 NEZAPOSLENOST	19
3.3 PROGRAMI I MJERE ZAVODA ZA ZAPOSŁJAVANJE BIRO RADA PLJEVLJA	22
3.4 TRAŽNJA RADNE SNAGE.....	24
3.5 DEFICITARNA I POTENCIJALNO DEFICITARNA ZANIMANJA	26
3.6 PONUDA OBRAZOVANJA I OSPOSOBLJAVANJA ODRASLIH U OPŠTINI.....	27
3.7 SOCIJALNA INKLUZIJA.....	28
3.8 ZAKLJUČAK.....	30
4. SWOT ANALIZA	32
4.1 TRŽIŠTE RADA I RADNA SNAGA	32
4.2 OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE RADNE SNAGE U OPŠTINI	33
4.3 SOCIJALNA INKLUZIJA/SOCIJALNA ISKLJUČENOST NA LOKALNOM TRŽIŠTU RADA.....	34
4.4. KLJUČNI PROBLEMI TRŽIŠTA RADA OPŠTINE PLJEVLJA.....	34
5. VIZIJA, CILJEVI, PRIORITETI I MJERE STRATEGIJE ZAPOSŁJAVANJA	35
5.1 VIZIJA OPŠTINE U POGLEDU ZAPOSŁJAVANJA I RAZVOJA RADNE SNAGE.....	35
5.2 CILJEVI ZA PERIOD 2021-2025	35
5.3 AKTIVNOSTI.....	35
6. UPRAVLJANJE, PRAĆENJE, IZVJEŠTAVANJE I PROMOCIJA.....	36
AKCIONI PLAN ZAPOSŁJAVANJA OPŠTINE PLJEVLJA ZA 2021. GODINU.....	37

1. UVOD

Ministarstvo rada i socijalnog staranja Crne Gore je u saradnji sa ključnim partnerima pokrenulo inicijativu kako bi razvilo lokalni pristup za rješavanje pitanja nezaposlenosti, sa naglaskom na pružanje podrške lokalnim zajednicama da pronađu sopstvena rješenja za izazove na lokalnim tržištima rada. Na taj način se aktivna politika zapošljavanja može bolje prilagoditi potrebama lokalnih tržišta rada i time povećati djelotvornost ukupne politike zapošljavanja u Crnoj Gori.

Opština Pljevlja je jedna od mnogih opština u Crnoj Gori koja se priključila inicijativi. Imenovana je lokalna partnerska grupa za zapošljavanje, čiji zadatak je izrada nacрта lokalne strategije zapošljavanja za period 2021-2025 i odgovarajućeg godišnjeg akcionog plana, uz tehničku podršku projekta „Dalji razvoj lokalnih inicijativa za zapošljavanje“, koji se finansira iz EU-IPA sredstava u okviru Sektorskog operativnog programa za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu politiku 2015-2017 (SOPEES).

Stanje na tržištu rada u lokalnoj sredini rezultat je velikog broja faktora koji u različitim sredinama mogu da djeluju različitim intenzitetom. Za potrebe izrade strategije zapošljavanja faktori su organizovani u sljedećih pet grupa: demografski kontekst, opšti ekonomski kontekst, kontekst kvalifikacione i prostorne interakcije ponude rada i tražnje za radom – tj. kontekst tržišta rada, kontekst socijalne ranjivosti, te kontekst kvaliteta životnog okruženja. U tu svrhu korištena je Analiza lokalnih tržišta rada u Crnoj Gori urađena u okviru pomenutog EU SOPEES projekta. Analiza se oslanja na širok spektar sekundarnih izvora podataka, uključujući prije svega nacionalnu statistiku kao i kvalitativna istraživanja.

Kako bi se osiguralo da su procjene analize u potpunosti autoritativne i da imaju dodatnu vrijednost za lokalne partnere, korišćena je metodologija koja je omogućila da se znanja, stavovi i specifične informacije u posjedu lokalnih partnera u potpunosti uključe u strategiju. To je značilo dopunjavanje raspoloživih statističkih podataka iz postojećih zvaničnih izvora lokalno prikupljenim kvalitativnim i dodatnim kvantitativnim podacima koji su bili na raspolaganju lokalnim akterima.

U procesu izrade opštinskih strategija zapošljavanja posebna pažnja je bila posvećena *usaglašenosti* prioriteta i ciljeva opštinskih strategija zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa sa nacionalnim strateškim okvirom tj. Nacionalnom strategijom zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa 2016-2020, kao i drugim relevantnim strateškim dokumentima Crne Gore koji su vezani za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu isključenost: Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020, Strategija regionalnog razvoja Crne Gore 2014-2020, Strategija razvoja sistema socijalne i dječije zaštite za period od 2018. do 2022. godine, Strategija za integraciju lica sa invaliditetom u Crnoj Gori za period 2016-2020, Strategija obrazovanja odraslih Crne Gore 2015-2025 i Nacionalna strategija održivog razvoja Crne Gore do 2030.

Prioriteti Nacionalne strategije zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa 2016-2020. prepoznati su tokom procesa izrade lokalne strategije zapošljavanja kao relevantni za lokalno tržište rada opštine Pljevlja:

- PRIORITET 1: Povećanje zaposlenosti. Smanjenje stope nezaposlenosti;
- PRIORITET 2: Efikasno funkcionisanje tržišta rada;
- PRIORITET 3: Unapređenje kvalifikacija i kompetencija usklađenih sa potrebama tržišta rada;
- PRIORITET 4: Promovisanje socijalne inkluzije i smanjenje siromaštva.

U procesu izrade lokalne strategije zapošljavanja velika pažnja posvećena je pitanjima znanja, vještina i kompetencija koje su potrebne na tržištu rada, a takođe i izazovima u pogledu povećanja socijalne inkluzije i aktivacije ranjivih grupa. Naime, u Crnoj Gori prema procjeni Evropske komisije „*još uvijek ne postoji dovoljna efikasnost i pokrivenost aktivnih politika tržišta rada koje bi*

trebalo da postoje kako bi se pomoglo tražiocima posla u pronalaženju održivog zaposlenja, sa posebnim fokusom na prekvalifikaciju i usavršavanje”, a takođe je potrebno “jačanje aktivacije zapošljavanja izgradnjom jačih veza između zapošljavanja i socijalnih usluga, kao i veza između stručnog i visokog obrazovanja».¹

Zato ova strategija u najvećoj mogućoj mjeri strijemi ka unapređenju stanja ljudskih resursa i jačanju socijalne inkluzije na lokalnom nivou, što je takođe jedan od prioriteta Nacionalne strategije održivog razvoja do 2030. godine.

Prilikom izrade dokumenta, u obzir je uzet i strateški okvir politike zapošljavanja Evropske unije, naročito Evropski stub socijalnih prava i njegovih 20 ključnih načela svrstanih u tri kategorije: (i) Jednake mogućnosti i pristup tržištu rada, (ii) Pravedni uslovi rada i (iii) Socijalna zaštita i inkluzija.

Lokalna politika zapošljavanja treba prvenstveno da doprinese daljem socio-ekonomskom razvoju opštine. Strategija zapošljavanja može tako da se posmatra kao dopuna glavnom strateško razvojnom dokumentu opštine, to jest Strateškom planu razvoja Opštine Pljevlja 2021-2025 u pogledu zapošljavanja i razvoja radne snage, pošto je unapređenje zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa ključan i neizostavan korak ka daljem socio-ekonomskom razvoju opštine Pljevlja.

¹ Evropska komisija, Crna Gora 2020, Brisel, 6.10.2020

2. SOCIO-EKONOMSKA SITUACIJA

2.1 GEOGRAFSKI POLOŽAJ OPŠTINE I MREŽA NASELJA

Opština Pljevlja se nalazi u planinskom pojasu krajnjeg sjevernog dijela Crne Gore. Zahvata površinu od 1346 km², što čini 10% ukupne teritorije Crne Gore i predstavlja po površini treću opštinu u Crnoj Gori (poslije Glavnog grada Podgorice i opštine Nikšić). Opština Pljevlja se graniči sa sjeverozapada i zapada sa Bosnom i Hercegovinom (opštine Foča i Čajniče) u dužini od 76 km, sa sjevera i sjeveroistoka sa Republikom Srbijom (opštine Priboj i Prijepolje) u dužini od 50 km, sa jugoistoka i istoka približno po liniji sjever-jug sa opštinama Mojkovac - 4 km i Bijelo Polje od 32 km, i sa jugozapada prema opštini Žabljak rijekom Tarom u dužini od 46 km. Ukupna dužina granice iznosi 208 km.

Pljevaljsko područje pripada izrazito visokom planinskom dijelu teritorije, ispresijecanom rječnim dolinama, koje predstavlja „zeleni prostor Crne Gore“ i koje po karakteristikama reljefa, u mnogim svojim dijelovima, ima izgled i odlike predjela alpskog tipa. Prostor opštine prostire se na krajnjem sjeveru Crne Gore, oivičen šumovitim i pitomim planinama i ispresjecan rječnim tokovima Tare, Čehotine i Breznice.

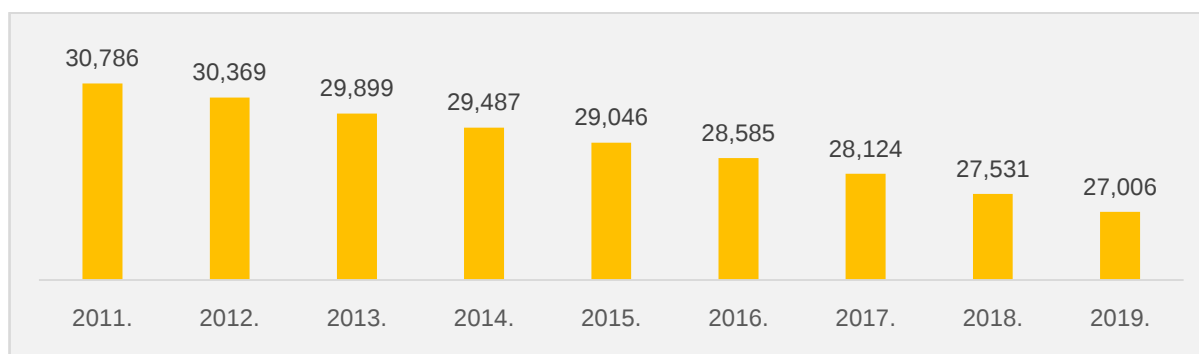
Administrativni centar opštine je grad Pljevlja. Opština Pljevlja ima najveći broj naselja u Crnoj Gori (ukupno 159), što je uslovljeno velikom površinom koju zauzima opština. Mreža naselja opštine Pljevlja je disperzivnog tipa, uslovljena nepovoljnim geografsko-saobraćajnim karakteristikama. Veliki broj seoskih naselja je razbijenog tipa, malih demografskih veličina, nedovoljne gustine naseljenosti, sa niskim nivoom koncentracije stanovništva i djelatnosti sekundarnog i tercijarnog tipa. Uočljiva je prostorna disproporcija užeg gravitacionog područja Pljevalja i okolnog prostora u smislu koncentracije stanovništva i ekonomskih aktivnosti u urbanoj aglomeraciji Pljevalja.²

2.2 DEMOGRAFSKA SLIKA

Prema podacima Popisa 2011. godine na teritoriji opštine Pljevlja živi 30.786 stanovnika (15.138 muškaraca ili 49,17% i 15.648 žena ili 50,83%), sa gustinom naseljenosti od 20,09 stanovnika na km².

U urbanom gradskom naselju Pljevlja živi 63,30% a u ruralnom području 36,70% stanovnika.

Grafik 1: Broj stanovnika (popis 2011. i procjenjeni broj stanovnika u opštini Pljevlja sredinom godine)

Izvor: MONSTAT

Prema procjenama MONSTAT-a, u 2019. godini populacija u Pljevljima je bila na nivou od 27.006 stanovnika što predstavlja 4,3% ukupne populacije u Crnoj Gori, odnosno 16,6% populacije

² Strateški plan razvoja Opštine Pljevlja 2021-2025

Sjevernog regiona. Ukupan broj stanovnika u Pljevljima se prethodnih godina smanjivao, tako da je u periodu od 2011. do 2019. godine ukupan broj stanovnika pao za 12,3%.

Opština Pljevlja suočava se sa ozbiljnim negativnim demografskim trendovima. Pored navedenog emigracije predstavljaju dodatni značajan faktor smanjenja broja stanovnika. Negativan migracioni saldo je u posmatranom periodu bio značajno izražen.

Tabela 1: Prirodni priraštaj i unutrašnje migracije

Godina	Prirodni priraštaj	UNUTRAŠNJE MIGRACIJE		
		Doseljenja	Odseljenja	Migracioni saldo
2011.	-234	77	242	-165
2016.	-237	86	266	-180
2017.	-237	69	256	-187
2018.	-268	94	379	-285
2019.	-242	78	325	-247

Izvor: MONSTAT

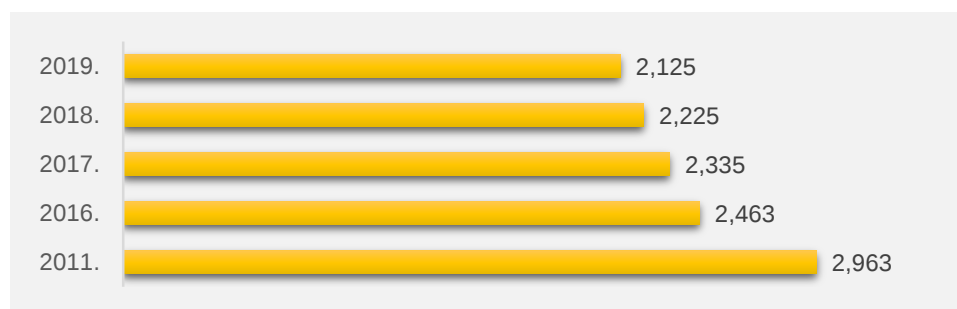
U 2011. godini su odseljenja bila viša za 165 u odnosu na doseljenja, dok je ta razlika bila znatno veća u 2018. godini kada je iznosila 285. U 2019. godini negativni migracioni saldo je manji nego u 2018. godini i iznosio 247. Odseljenja su oko četiri puta veća od doseljenja.

U 2019. godini najveći broj stanovnika (59,7%) se odselilo u Podgoricu, dok se skoro trećina (32,3%) odselila u opštine u Primorskom regionu, najviše u opštinu Budva. Takvi demografski trendovi utiču i na prosječnu starost stanovništva, što je od velikog značaja za lokalno tržište rada. Prema popisu iz 2011. godine, prosječna starost u Pljevljima je iznosila 41,8 godina, što opštinu svrstava među četiri koje imaju najstarije stanovništvo u Crnoj Gori.

Prema glavnom strateškom dokumentu opštine, dodatni demografski problem je i evidentna i kontinuirana migracija seoskog stanovništva prema gradu utičući na smanjenje broja stanovnika na seoskom području, i pojava velikog broja seoskih naselja bez stanovnika.

Ovakvi migratorni trendovi se odražavaju i na evidentno smanjen broj djece koja su upisana u osnovne škole. U 2019. broj učenika upisanih u osnovne škole smanjio se za 838 ili 28,3% u odnosu na 2011. godinu.

Grafik 2: Broj djece upisane u osnovne škole

Izvor: MONSTAT

Posljedično broj odjeljenja u osnovnim školama je takođe smanjen od 185 u 2011. na 175 u 2019. godini.

Obrazovna struktura stanovništva³

Obrazovna struktura odraslog stanovništva je jedan od ključnih faktora za socio-ekonomski razvoj društva pa i lokalnog tržišta rada. Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine opština Pljevlja ima u odnosu na prosjek Crne Gore veći udio stanovništva sa nepotpunom osnovnom školom i nešto manji udio stanovništva sa višim i visokim stepenom obrazovanja. Polovina stanovništva starosti 15 i više godina ima završeno srednje obrazovanje.

Tabela 2: Obrazovna struktura stanovništva (starosti 15 i više godina)

Stepen obrazovanja	Pljevlja	%	Crna Gora	%
Bez školske spreme	1.006	3,9	11.324	2,3
Nepotpuna osnovna škola	3.433	13,2	36.783	7,3
Osnovno obrazovanje	5.726	21,9	104.415	20,0
Srednje obrazovanje	13.072	50,1	260.277	51,9
Više obrazovanje	918	3,5	26.170	5,2
Visoko obrazovanje	1.617	6,2	49.469	9,9
Postdiplomske studije	42	0,2	3.000	0,6
Doktorat	8	0,0	964	0,2
Osnovne akademske studije	62	0,2	2.756	0,5
Osnovne primijenjene studije	19	0,1	1.343	0,3
Postdiplomske specijalističke studije	41	0,2	1.528	0,3
Postdiplomske magistarske studije	10	0,0	713	0,1
Ostalo (bez izjašnjenja)	144	0,6	2.536	0,4
Ukupno	26.098	100,0	501.278	100,0

Izvor: MONSTAT

2.3 EKONOMIJA**2.3.1 Strateški prioriteti opštine**

Strateški prioriteti opštine su

1. Ruralni razvoj i diversifikacija ekonomskih aktivnosti u skladu sa potencijalima ruralnog područja
2. Razvoj poljoprivrede i zaštita tradicionalnih poljoprivrednih proizvoda
3. Razvoj industrije i energetike
4. Drvoprivreda i stvaranje proizvoda sa višim stepenom obrade
5. Razvoj malih i srednjih preduzeća (poput umrežavanja MSP u klastere, podrške uvođenju međunarodnih standarda poslovanja, povećanja dodatne vrijednosti u proizvodnji, promocije izvoza, itd).

2.3.2 Postojeća situacija i ekonomski trendovi

Prema *indeksu konkurentnosti*⁴, opština Pljevlja zauzima 12. mjesto od 23 opštine u periodu 2015-2017. godine. U periodu 2015-2017 vrijednost indeksa se povećala za 7,2 u odnosu na period od 2009. do 2011. godine. U međuvremenu, to znači u periodu 2012-2014., vrijednost indeksa

³ Napomena: Moguće je da izvjestan (nepoznat) broj lica pripada u više kategorija prema stepenu obrazovanja, pa se podaci moraju posmatrati sa rezervom

⁴ Indeks konkurentnosti predstavlja trogodišnji prosjek pokazatelja poslovnog okruženja i poslovnog sektora, koji se izračunava na osnovu analize kvalitativnih i kvantitativnih podataka na nivou jedinice lokalne samouprave. Indeks konkurentnosti dakle predstavlja kompozitni pokazatelj dobijen na osnovu 125 indikatora i to: 96 statističkih i 29 anketnih, strukturiranih u osam skupova (podfaktora), koje formiraju dva faktora konkurentnosti: poslovno okruženje i poslovni sektor. U ukupnoj strukturi indeksa konkurentnosti, poslovno okruženje predstavlja dominantan faktor sa ponderom 0,844, dok kvalitet poslovnog sektora ima manji uticaj sa ponderom 0,166.

konkurentnosti je bila mnogo niža i opština je po stepenu konkurentnosti zauzimala tek 16. mjesto od 21 opštine.

PLEVLJA	2009-2011.	2012-2014.	2015-2017.
Indeks konkurentnosti	86	72,9	93,2
Stepen konkurentnosti	12	16	12

Izvor: Ministarstvo ekonomije

Kad je riječ o indikatoru – *indeksu razvijenosti jedinica lokalne samouprave (JLS)*⁵, u periodu 2016-2018. u Pljevljima je ovaj pokazatelj bio na nivou od 78,5, što je više u poređenju sa periodom 2013-2015. godina, kada je indeks iznosio 75,6 i periodom 2010-2012. godina kad je iznosio 70,74 (Crna Gora =100). Prema stepenu razvijenosti JLS opština Pljevlja u odnosu na 23 opštine zauzima 13.mjesto u periodu 2016-2018.

PLJEVLJA	2010-2012.	2013-2015.	2016-2018.
Indeks razvijenosti	70,74	75,57	78,47
Stepen razvijenosti	13	13	13

Izvor: Ministarstvo ekonomije

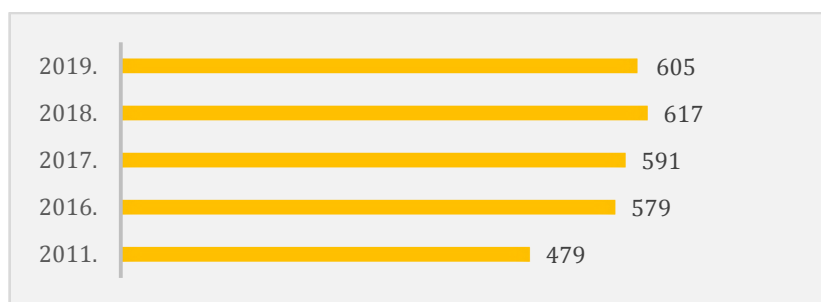
Privredni potencijali opštine

Opština Pljevlja, je kako po raznovrsnosti, tako i po količinama mineralnih sirovina i energetske potencijala, najbogatija opština u Crnoj Gori. Najvažnije privredne grane u Pljevljima su rudarstvo, energetika, drvna industrija i poljoprivreda. Jedina grana u kojoj je zabilježen priliv stranih direktnih investicija je sektor rudarstva, odnosno Rudnik olova i cinka koji zapošljava oko 1,6% od ukupno zaposlenih u opštini.⁶

Privreda

U 2019. godini ukupan broj aktivnih poslovnih subjekata u Statističkom biznis registru Crne Gore (MONSTAT) u opštini Pljevlja iznosio je 605, što je za 26,6% privrednih subjekata više u odnosu na 2011. godinu, ali za 1,9% manje u odnosu na 2018. godinu kad je zabilježen najveći broj aktivnih poslovnih subjekata.

Grafik 3: Broj aktivnih poslovnih subjekata u opštini Pljevlja

Izvor: MONSTAT

⁵ Indeks razvijenosti predstavlja trogodišnje prosječno ponderisano odstupanje standardizovanih vrijednosti osnovnih pokazatelja od nacionalnog prosjeka. Pokazatelji koji ulaze u sastav indeksa razvijenosti izračunati su na osnovu podataka u periodu od tri godine koje prethode postupku ocjenjivanja i to su: stopa nezaposlenosti, dohodak JLS per capita, budžetski prihodi JLS (sopstveni zakonom ustupljeni) per capita, stopa rasta stanovništva i stopa obrazovanja stanovništva na nivou JLS.

⁶ Analiza lokalnih tržišta rada u Crnoj Gori, M. Arandarenko, M. Mirković, 2020-

Broj aktivnih poslovnih subjekata u Pljevljima u 2019. godini predstavlja 16,1% svih aktivnih poslovnih subjekata u Sjevernom regionu i 1,7% svih u Crnoj Gori.

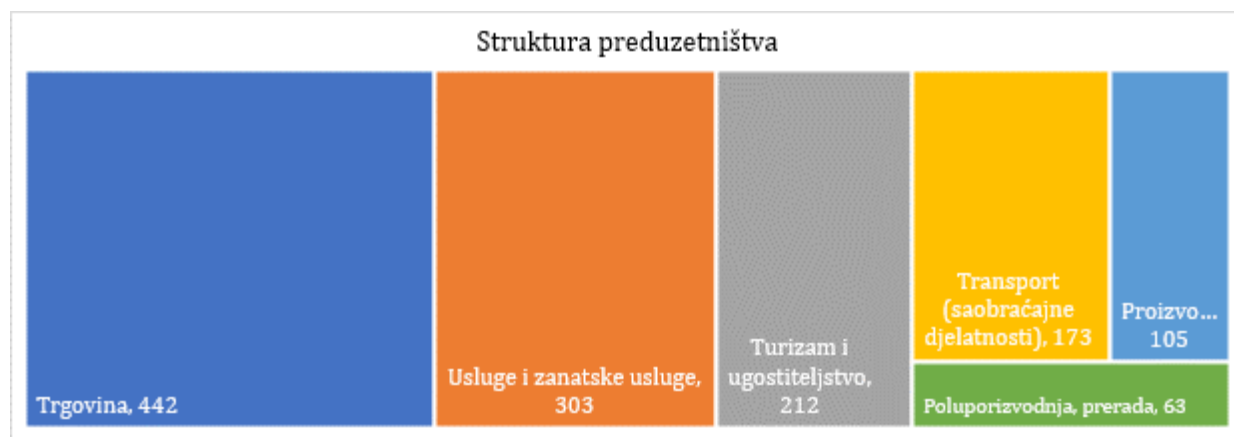
Tabela 3: Aktivni poslovni subjekt na ukupan broj stanovnika

	AKTIVNI POSLOVNI SUBJEKTI/UKUPAN BROJ STANOVNIKA *100			
	2011.	2016.	2018.	2019.
Pljevlja	1,56	2,03	2,24	2,24
Sjeverni region	1,67	2,03	2,29	2,31
Crna Gora	3,41	4,54	5,43	5,58

Izvor: MONSTAT

Uzimajući u obzir broj aktivnih poslovnih subjekata proračunat po glavi stanovnika opština Pljevlja nalazi se nešto ispod prosjeka Sjevernog regiona i značajno ispod prosjeka u Crnoj Gori.

U Centralnom registru privrednih subjekata Crne Gore, na teritoriji opštine Pljevlja krajem 2019. godine registrovana su 1.363 privredna subjekta. Prema procjenama glavnog strateškog dokumenta opštine broj lokalnih privrednih subjekata poslednjih sedam godina je u rasponu od 1.370 do 1.375 registrovanih privrednih subjekata. Prema tim podacima među privrednim subjektima takođe preovlađuje trgovina (32%), zatim sljede usluge i zanatske usluge (22%), turizam i ugostiteljstvo (16%), itd.

Izvor: Sekretarijat za privredu Opštine Pljevlja

Zbog resursa kojima raspolažu i smještene industrije, Pljevlja predstavljaju industrijski centar Crne Gore. Najznačajniji privredni subjekti na teritoriji opštine koji, može se reći, presudno utiču na ekonomski razvoj i sadašnji status opštine Pljevlja su: Rudnik uglja AD - Pljevlja, Termoelektrana „Pljevlja“, „Vektra Jakić“ i Rudnik olova i cinka „Gradir Montenegro“, poznatiji pod ranijim nazivom „Šuplja stijena“. Ipak, prema glavnom strateškom dokumentu lokalno preduzetništvo čini blizu 1.300 mikro i malih preduzeća iz raznih djelatnosti.⁷

⁷ Strateški plan razvoja Opštine Pljevlja 2021-2025

Privredni subjekti koji su predali finansijski izvještaj⁸

Tabela 4: Pregled broja privrednih subjekata (koji su predali finansijski izvještaj) i broja zaposlenih, 2017. godina

	Broj priv. subj.	0 - 1 zap.	2-5 zap.	6-50 zap.	51-100 zap.	101-250 zap.	preko 250 zap.
Poljopriv. i preh.industrija	35	14	11	9	1	0	0
Šumarstvo i drvoprerađ.	34	19	5	9	0	1	0
Trgovina	179	95	66	18	0	0	0
Građevinarstvo	44	14	23	6	1	0	0
Saobraćaj	41	18	15	8	0	0	0
Turizam	51	18	30	3	0	0	0
Energ. sektor	4	1	1	0	0	1	1
Metalski sektor	1	1	0	0	0	0	0
ICT	4	4	0	0	0	0	0
Komunalna privreda	10	6	0	2	1	1	0
Ostale usluge	27	12	12	3	0	0	0
Ostala proizvodnja	4	2	0	2	0	0	0
Ukupno priv. subjekata	434	204	163	60	3	3	1
NVO i sport. klubovi	118						
UKUPNO	552						

Izvor: Crnogorska privreda 2018, Privredna komora Crne Gore

U 2017. godini u strukturi privrednih subjekata sa 98,4% preovlađuju preduzeća sa do 50 zaposlenih. U toj godini najveći broj privrednih subjekata zabilježen je u djelatnosti trgovine (41,2%). Opština Pljevlja ima četiri privredna subjekata sa više od 100 zaposlenih.

Podaci Privredne komore takođe ukazuju na zaključak da u opštini Pljevlja preovladavaju mikro i mala preduzeća sa do 50 zaposlenih (98,4%) i da samo četiri lokalna privredna subjekata imaju više od 100 zaposlenih.

Tabela 5: Broj poslovnih subjekata koji su predali finansijski izvještaj prema djelatnosti, 2018. i 2019. godina

DJELATNOST	2018	2019
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	20	18
Vađenje ruda i kamena	3	3
Prerađivačka industrija	84	84
Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	1	1
Snabdijevanje vodom; upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	3	3
Građevinarstvo	40	43
Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala	244	255
Saobraćaj i skladištenje	36	41
Smještaj i usluge	88	72
Informisanje i komunikacije	6	5
Poslovanje nekretninama	2	0
Stručne, naučne, inovacione i tehničke djelatnosti	36	31
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	11	10
Obrazovanje	3	4
Zdravstvena i socijalna zaštita	19	20
Umjetnost, zabava i rekreacija	35	26
Ostale uslužne djelatnosti	107	109

⁸ Preduzetnici nemaju obavezu dostavljanja finansijskih izvještaja i nisu obuhvaćeni tabelama 4 i 5. U Pljevljima je na dan 31.12.2019. godine registrovano 603 preduzetnika.

UKUPNO

738

725

Izvor: Poreska uprava Crne Gore

U 2018. godini je prema podacima Poreske uprave finansijski izvještaj predalo 738, a u 2019. godini za 1,8% manje, to je 725 poslovnih subjekata.

U 2019. godini najveći broj poslovnih subjekata djeluje u djelatnosti trgovina na veliko i trgovina na malo, popravka motornih vozila i motocikala (35,2%), zatim sljede ostale uslužne djelatnosti (15%), prerađivačka industrija (11,6%) i djelatnost usluga i smještaja (9,9%).

Pored povećanja broja privrednih subjekata u djelatnosti trgovine u 2019. primjećeno je, u odnosu na 2018. godinu, povećanje u sljedećim djelatnostima: građevinarstvo i saobraćaj i skladištenje. Smanjenje broja poslovnih subjekata koji su predali finansijski izvještaj u 2019. godini evidentno je u djelatnostima (i) smještaj i usluge; (ii) stručne, naučne, inovacione i (iii) tehničke djelatnosti i umjestnost, zabava i rekreacija.

Šumarstvo i drvoprerađiva

Šumarstvo i prerada drveta, odnosno šumska privreda u širem smislu, predstavlja vrlo važan sektor za razvoj opštine Pljevlja. Od ukupne površine opštine pod šumom se nalazi 70% površine, ukupna površina šuma i šumskog zemljišta Pljevaljskog područja je 101 931 ha, od čega je 95 177 ha obraslo šumom, a neobraslo 6 755 ha. Bogatstvo šumskog područja čini zajednica bora krivulja (*Pinetum mughi montenegrinum*) na planini Ljubišnji, koja se prema Zakonu o zaštiti prirode Crne Gore svrstava u kategoriju spomenika prirode i tretira se kao zaštićena biljna vrsta. U odnosu na vlasništvo 70,9% šuma i šumskog zemljišta je u državnom vlasništvu, a 29,1% u privatnom. Šumski resursi opštine Pljevlja predstavljaju značajno bogatstvo i za iskorišćavanje šumskih proizvoda (ljekobilja, šumskih plodova i jestive gljive).

Eksplatacija drveta vrši se dodjeljivanjem koncesija subjektima koji iskorišćavaju drvenu masu. Sektor drvoprerađiva ima velik potencijal pa je strateški važno da se ovaj sektor unaprijedi i razvije. Akcenat treba staviti na proizvodnju finalnih proizvoda od drveta i kreiranje zelenih radnih mjesta iz oblasti šumarstva, što predstavlja veliku šansu za diverzifikaciju ruralne ekonomije i osnaživanje privrednih aktivnosti.

Najznačajniji pomaci u razvoju proizvodnih djelatnosti ostvareni su u oblasti drvoprerađiva, uz konstataciju da je veći broj preduzeća koja se bave primarnom nego finalnom drvoprerađivom (43 preduzeća za primarnu drvoprerađivu od čega 13 koncesionara i 16 preduzeća za finalnu drvoprerađivu). Vodeći lokalni drvoprerađivač je preduzeće „Vektra Jakić“, nastalo privatizacijom nekadašnjeg Šumsko industrijskog kombinata „Velimir Jakić“. Većina registrovanih drvoprerađivača se bavi primarnom preradom drveta (proizvodnja daski, letvi, lajsni, lamperije, broskog poda i sl.), a dio njih isključivo uzgojem i sječom drveća. Svega je 16 drvoprerađivača registrovano za finalnu drvoprerađivu. Drvoprerađiva pokazuje tendenciju rasta sa mogućnošću da u narednom periodu postane značajna privredna djelatnost. Razvoj drvoprerađiva otvorio bi mogućnosti i za kreiranje zelenih radnih mjesta iz oblasti šumarstva, a sve skupa predstavlja veliku šansu za diverzifikaciju ruralne ekonomije i osnaživanje privrednih aktivnosti.

Poljoprivreda

Sektor poljoprivrede ima veoma značajnu ulogu u ukupnoj ekonomiji opštine Pljevlja i ona je u ruralnim područjima osnovna djelatnost i često je glavni izvor prihoda trećine ukupnog stanovništva opštine Pljevlja.

Pljevaljska opština, prema ukupnoj površini i poljoprivrednim potencijalima, spada među najveće i najznačajnije u Crnoj Gori. Poljoprivredne površine pokrivaju 51% površine opštine ili 68 494 ha. Po ukupnom fondu poljoprivrednog zemljišta po stanovniku od 1,9 ha, i obradivom zemljištu od

0,8 ha po stanovniku, opština Pljevlja je pri vrhu u Evropi što predstavlja značajan resurs (prosjeak članica EU je oko 0,40 ha).

Poljoprivreda Pljevalja tradicionalno je orijentisana na stočarstvo, prvenstveno na gajenje goveda i ovaca, ali i na proizvodnju nekih ratarskih kultura, krompira, mahunarki, voća i povrća.

Prema ukupnoj površini i poljoprivrednim potencijalima opština Pljevlja spada među najveće i najznačajnije opštine u Crnoj Gori.

Tabela 6: Procentualno učešće lokalne poljoprivrede u poljoprivrednoj proizvodnji Crne Gore

Kategorije	Crna Gora	Pljevlja	Učešće na nivou Crne Gore u %
Raspoloživo poljoprivredno zemljište	294.400 ha	29.364 ha	10%
Korišćeno poljoprivredno zemljište	212.724 ha	22.901 ha	10%
Korišćene okućnice / bašte	2.412 ha	159 ha	7,6%
Voćnjaci	1.393 ha	74 ha	5,3%
Rasadnici	561 ha	4,5 ha	0,008%
Višegodišnje livade i pašnjaci	204.359 ha	22.343 ha	11%
Goveda	78.663 grla	10.606 grla	13%
Krave za mužu	50.888 grla	7.054 grla	14%
Ovce	226.752 grla	31.596 grla	14%
Koze	35.001 grla	1.171 grla	3%
Svinje	41.118 grla	1.902 grla	4,6%
Živina	411.086 kom	19.787 kom	4,8%

Izvor Monstat, 2011. godina

Prema podacima Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja na teritoriji opštine Pljevlja je na dan 31.12.2019. godine upisano u Registar 1.358 poljoprivrednih gazdinstava što predstavlja 21% svih poljoprivrednih gazdinstava u Sjevernom regionu i 11,6% od ukupnog broja na nivou Crne Gore.

Tabela 7: Poljoprivredni osiguranici

	Poljoprivrednici osiguranici		
	2011.	2018.	2019.
Pljevlja	104	111	119
Sjeverni region	718	664	691
Crna Gora	1.480	1.527	1.587

Izvor: MONSTAT, Mjesečni statistički pregled, br. 10 /2020

U 2019. godini broj osiguranih poljoprivrednika povećao se za 14,4% u odnosu na 2011. godinu. U 2019. godini bilo je registrovano 119 poljoprivrednih osiguranika što predstavlja 17,2% ukupnog broja osiguranika u Sjevernom regionu i 7,5% ukupnog broja na nivou Crne Gore.

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja nudi nekoliko programa koji podržavaju razvoj poljoprivrede i povezanih djelatnosti, kao što su *Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja u okviru IPARD-a i nacionalne mjere podrške: Program unapređivanja pčelarstva, Program unapređivanja stočarstva*, itd. Što se tiče IPARD-a, pored postojećih mjera za podršku investicijama u primarnu poljoprivrednu proizvodnju i preradu, Ministarstvo poljoprivrede će započeti implementaciju nove mjere – *Diverzifikacija gazdinstava i razvoj poslovanja*. Pomenuta mjera je akreditovana od strane Evropske komisije i objavljivanje Prvog javnog poziva očekuje se u prvom kvartalu 2021. godine. Poljoprivrednicima će na raspolaganju biti sredstva za podršku za preradu na gazdinstvu, ruralni turizam i razvijanje zanata.

Energetski potencijal⁹

Prostor opštine Pljevlja raspolaže potencijalima za proizvodnju električne energije i to prije svega termopotencijal i hidropotencijal, kao i zavidan nivo za proizvodnju električne energije na bazi biomase.

Na prostoru opštine Pljevlja nalazi se jedan od najznačajnijih objekata za proizvodnju električne energije u Crnoj Gori Termoelektrana „Pljevlja“. TE „Pljevlja“ je počela sa radom 1982. godine, prva je crnogorska kondenzaciona termoelektrana projektovana sa dva bloka od 210 MW. U toku je ekološka rekonstrukcija TE postrojenja, u vrijednosti od više od 54 miliona eura, a planirano je da se do 2023. godine izvrši potpuna tehničko-ekološka sanacija objekta i obezbijedi toplotni i rezervni izvor za daljinsko grijanje grada. Za potrebe rada TE „Pljevlja“ u 2019. godini Rudnik uglja AD Pljevlja je izvršio proizvodnju 1.6 mil. tona uglja.

Ipak gradska sredina Pljevalja suočava se sa velikim zagađenjem vazduha prouzrukovanim produktima sagorijevanja uglja. Pored postojećih zagađivača vazduha (TE „Pljevlja“, Rudnika uglja, deponija, odlagališta, saobraćaja i dr.) lokalne kotlarnice i individualna ložišta tokom grejne sezone dodatno utiču na zagađenje vazduha. Sve ovo ukazuje na što hitnije izvođenje projekta Ekološke rekonstrukcije Bloka I TE „Pljevlja“ i toplifikacije Pljevalja, čijom realizacijom bi se emisije SO₂ i NO_x svele ispod propisanih graničnih vrijednosti, eliminisale kotlarnice i individualna ložišta i u znatnoj mjeri smanjila zagađenost Pljevalja.

Prema glavnom strateškom dokumentu opštine postoji značajno umanjeње isporučene količine uglja iz Rudnika uglja AD Pljevlja domaćinstvima i ustanovama sa 25.000 tona 2015. godine na 8.000 tona u 2019. godini, kao jedan od faktora za smanjenje stope zagađenosti vazduha u Pljevljima. Ovu mjeru Opština Pljevlja realizuje od 2015. godine, a do sada je za ove namjene utrošeno preko 1.5 miliona eura, od čega je polovinu sredstava obezbijedila Opština Pljevlja u saradnji sa Vladom Crne Gore, a korisnici energenta su u obavezi da plate 50% troškova.

Turizam

Opština Pljevlja ima potencijal za razvoj turizma. Izuzetno prirodno i kulturno-istorijsko nasleđe može iskoristiti kao svoje ključne komparativne prednosti za razvoj raznih oblika turizma i turističke ponude. Prirodni i ambijentalni uslovi, prirodne ljepote sa prostranstvima šuma, pašnjaka i livada pružaju sve mogućnosti za razvoj ruralnog turizma, posebno na područjima uz gornji tok i na lijevoj strani rijeke Čehotine, od izvorišta do granice sa Bosnom i Hercegovinom. Dio teritorije opštine Pljevlja, koji obuhvata kanjon rijeke Tare, duž desne pritoke Drage, nalazi se unutar granica Nacionalnog parka „Durmitor“, koji je upisan u spisak svjetske prirodne baštine UNESCO i ima veliki potencijal za razvoj ruralnog turizma.

Ipak, turizam se kao privredna grana u dosadašnjem periodu nije dovoljno razvijao. U ukupnom broju gostiju i broju noćenja na nivou Crne Gore, opština Pljevlja učestvuje sa zanemarljivim brojem (0,3% i 0,1% respektivno u 2019.godini).

Veliki prostor ruralnog područja je nedovoljno pokriven turističkom infrastrukturom, pogotovo u brdsko-planinskom području. Na čitavom području opštine markirane su biciklističke i planinarske staze u ukupnoj dužini od oko 250 km, što predstavlja izuzetnu osnovu za razvoj turizma zasnovanog na aktivnom odmoru u prirodi, kroz aktivnosti vožnje bicikla, pješaćenja i planinarenja. Preko područja opštine Pljevlja planirani su i definisani panoramski putevi i staze za hodanje na krpljama, što će obogatiti turističku ponudu ruralnog dijela opštine. Velike su mogućnosti razvoja turizma u ruralnim područjima u obliku agro-turizma i eko-turizma, što bi moglo postati dopunska ponuda u seoskim domaćinstvima. Kako je to prepoznato u glavnom

⁹ Strateški plan razvoja opštine Pljevlja 2020-2025.

strateškom dokumentu opštine ponuda kulturnog turizma bi bila značajno ojačana ulaganjem u razvoj starih zanata, a i etnogastronomije kao posebnog aspekta kulturne baštine.

Strateškim planom razvoja opštine i Prostornim urbanističkim planom 2020, izdiferencirane su buduće turističke zone i usvojene osnovne smjernice razvoja turizma.

Planirane turističke zone:

- Oblast Đurđević Tare i Lever Tare koja već pripada Nacionalnom parku „Durmitor“
- Oblast koja formalno ne pripada Nacionalnom parku „Durmitor“ ali čini sa njim organsku i prirodnu cjelinu – Ograđenica, Bobovo, Glibači, dio područja Lever Tare, Kosanica, Premćani, Vaškovo
- Oblast planine Ljubišnje
- Oblast planine Kovač
- Oblast Vrulja-Maoče
- Oblast sela Kozica.

Na nerazvijenost turizma u opštini Pljevlja ukazuje i zvanična statistika, u ukupnom broju gostiju i broju noćenja na nivou Crne Gore, opština Pljevlja učestvuje sa zanemarivim brojem. Ipak, potrebno je napomenuti da broj ostvarenih dolazaka i noćenja turista prema podacima MONSTAT-a pokazuje u periodu 2014 -2018. godina trend rasta. Broj posjeta turista se u tom periodu povećao za 108%, a broj noćenja za 39,6%.

Tabela 8: Broj dolaska i noćenja turista - Pljevlja

Godina	Dolasci turista	Učešće na nivou Crne Gore (%)	Noćenja turista	Učešće na nivou Crne Gore (%)
2014.	3.948	0,26	12.954	0,14
2015.	4.046	0,24	8.487	0,08
2016.	4.304	0,24	11.336	0,10
2017.	7.060	0,35	16.998	0,14
2018.	8.221	0,37	18.085	0,14
2019.	7.830	0,30	15.133	0,10

Izvor:

MONSTAT

Među turistima preovlađuju strani turisti. U 2019. godini dolasci i noćenja turista smanjili su se za 4,8% i 16,3% respektivno, što je možda razlog za smanjenje broja poslovnih subjekata (onih koji su predali finansijski izvještaj) u djelatnosti usluge i smještaj u toj godini.

Podaci Turističke organizacije Pljevlja takođe pokazuju smanjenje u pogledu broja dolazaka i noćenja turista u 2019. u odnosu na 2018. godinu.

Dolasci turista 2018.godina	Ostvarena noćenja 2018.godina	Dolasci turista 2019.godina	Ostvarena noćenja 2019.godina	Index dolasci	Index ostvarena noćenja
7.826	17.154	6.137	11.996	78.41	69.93

Izvor: Strateški plan razvoja opštine Pljevlja 2020-2025

Perspektivu u pogledu daljeg razvoja turizma u opštini predstavlja razvoj ruralnog, vjerskog, kulturno-obrazovnog, avanturističkog, agro-turizma, eko-turizma, sportsko-rekreativnog, zimskog, lovnog i ribolovnog turizma i drugih vidova turizma zasnovanih na aktivnom odmoru u prirodi koji se bazira na principima održivog razvoja i uslugama i smještajem višeg standarda kvaliteta.

Na dalji razvoj turizma u opštini Pljevlja svakako će najjače uticati državne razvojne strategije.

Poslovno okruženje - preduzetništvo

Razvoj malih i srednjih preduzeća i poboljšanje ambijenta za preduzetništvo je jedan od starteških ciljeva opštine. Sekretarijat za privredu Opštine Pljevlja je 2013. godine osnovao Kancelariju za lokalni ekonomski razvoj, u kojoj preduzetnici mogu dobiti informacije, besplatnu savjetodavnu pomoć, kao i konkretnu pomoć pri izradi biznis planova i pripremi kreditne i druge dokumentacije. Pored toga, Kancelarija putem sredstava javnog informisanja obavještava preduzetnike o lokalnim, državnim i EU programima i projektima, gdje su posebno značajni javni pozivi za dodjelu grantova, odnosno bespovratne finansijske podrške.¹⁰

Takođe, počev od 2020. godine, u okviru redovnog opštinskog budžeta planiraju se određena finansijska sredstva za subvencije preduzetništvu. Bespovratna sredstva se će se raspodijeliti lokalnim preduzetnicima i preduzetnicama, a na osnovu propisanih kriterijuma i javnog poziva. Za 2021. godinu izdvojeno je 18.000 €, sa namjerom da se sredstva za ove namjene iz godine u godinu uvećavaju i da se ciljano podstiče razvoj prioriternih privrednih djelatnosti i ranjivih preduzetničkih grupa.

Takođe, firmama u Pljevljima dostupne su određene stimulativne mjere države za manje razvijene opštine kao Oslobođanje od poreza na dobit u prvih osam godina poslovanja. Privredi i preduzetnicima su takođe dostupne mjere Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore (IRF), u pogledu povoljnih kredita i umanjenja kamatne stope za 0,5%.

Nezaposlena lica sa evidencije ZZZCG, mala preduzeća, preduzetnici i poljoprivredni osiguranici mogu konkurisati za kreditnu podršku u okviru Inoviranog programa za kontinuirano stimulisanje zapošljavanja i preduzetništva u Crnoj Gori. Cilj programa je podsticanje razvoja preduzetništva u Crnoj Gori kroz podršku razvoju postojećih i stvaranju novih preduzeća, sa akcentom na sjever i manje razvijene opštine. Uslovi kreditiranja putem ovog programa su povoljniji od tržišnih u smislu niže kamatne stope, duži grejs period i duži rok povraćaja sredstava. U 2019. godini isfinansirana su 4 kredita iz opštine Pljevlja (9,53% od ukupnog broja na nivou Crne Gore).

U periodu 2019 – 2021. godine nezaposlena lica sa evidencije Zavoda za zapošljavanje mogu konkurisati za bespovratna sredstva za započinjanje sopstvenog biznisa, kroz „Program grantova za samozapošljavanje“, koji se sprovodi u okviru Programa EU i Crne Gore za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu. U okviru prvog ciklusa bespovratna sredstva za samozapošljavanje bila su odobrena za 5 nezaposlenih lica, a u drugom ciklusu za 8 lica.

Ipak, preduzetnici u Pljevljima upozoravaju na biznis barijere koje otežavaju poslovanje i koje se ogledaju u visokim lokalnim taksama i naknadama, organičenju u poslovanju i sivoj ekonomiji koja prouzrokuje nelojanu konkurenciju, komplikovane administrativne procedure.

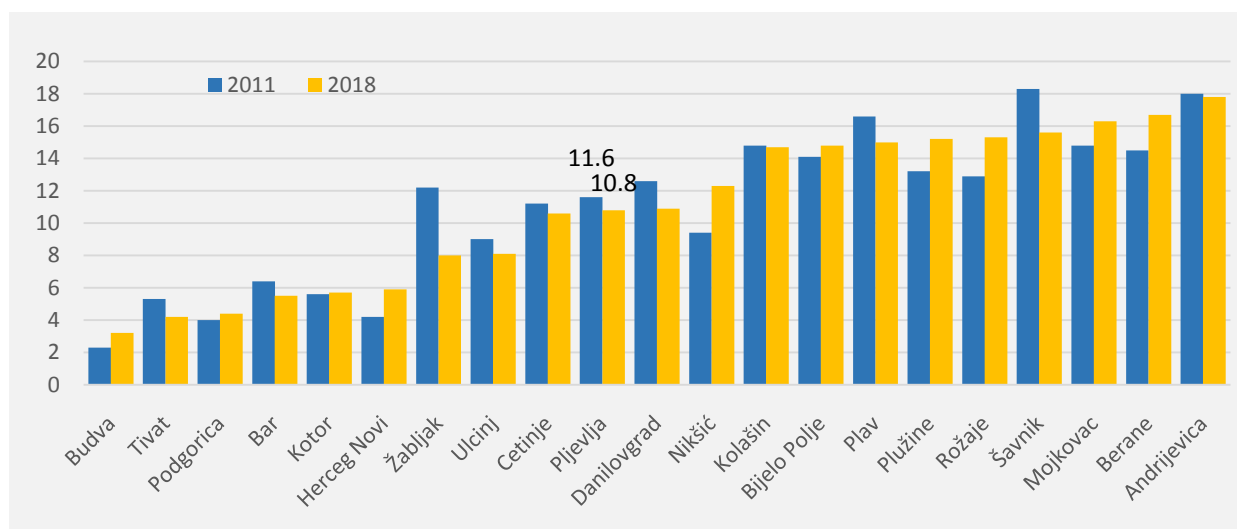
¹⁰ Strateški plan razvoja Opštine Pljevlja 2020-2025

3. TRŽIŠTE RADA

Prema kompozitnom indeksu stanja na tržištu rada¹¹, konstruisanom specifično za potrebe analize lokalnih tržišta rada na osnovu deset pojedinačnih indikatora, opština Pljevlja je i u 2011. i u 2018. godini bila na 10. mjestu. Po ovom indeksu, opština Pljevlja ima u 2018. godini povoljnije stanje na tržištu rada od skoro svih drugih opština Sjevernog regiona, sem Žabljaka.

U pogledu prosječne vrijednosti kompozitnog indikatora, Pljevlja su neznatno popravila tu vrijednost sa 11,6 na 10,8 (manja prosječna vrijednost tipično označava bolju poziciju). U osnovi, relativna pozicija opštine Pljevlja u odnosu na druge opštine u Crnoj Gori ostala je nepromijenjena između 2011. i 2018. godine.

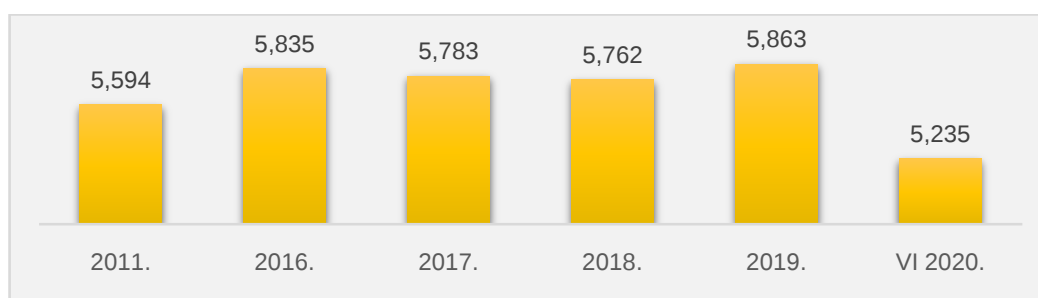
Grafik 4: Rangiranje opština – kompozitni indikator (poređenje)

Izvor: <http://eesp.me/wp-content/uploads/2020/06/analiza-lokalnih-trzista.pdf>

3.1 ZAPOSLENOST I ZARADE

Grafik 5: Broj zaposlenih, Pljevlja 2011-VI 2020.

Izvor: MONSTAT

¹¹ Kompozitni indikator sačinjavaju sljedeći pokazatelji stanja na tržištu rada: Gustina naseljenosti, Migracioni saldo, izražen kao neto migracije / ukupno stanovništvo, Broj članova porodice koji primaju MOP kao % ukupnog stanovništva; Visokoškolski na programu / ukupno stanovništvo; Zaposleni / ukupno stanovništvo; Prosječna zarada; Platni fond per capita; Nezaposleni / ukupno stanovništvo; Aktivni poslovni subjekti per capita; Broj slobodnih radnih mjesta / broj stanovnika. Kompozitni indikator tržišta rada izračunava se jednostavno iz svojih sastavnih dijelova, odnosno 10 reprezentativnih indikatora. Za svaki indikator opštine se rangiraju ocjenama od 1 do 21, pri čemu je 1 ocjena koju ima najbolja opština, a 21 rezultat opštine koja stoji najlošije u pogledu posmatranog indikatora. Više u: Analiza lokalnih tržišta rada u Crnoj Gori, M. Arandarenko, M. Mirković, 2020

U pogledu nivoa zaposlenosti u Pljevljima u periodu 2016-2019. karakteristična su mala odstupanja. Ipak, u 2019. zabilježen je rast od 4,8% u odnosu na 2011. godinu. Opština Pljevlja zapošljava 20,8% radne snage zaposlene u Sjevernom regionu, i predstavlja 2,9% ukupne zaposlenosti u Crnoj Gori.

Prema procjenama lokalnog tima, oko 1,6% zaposlenih radi u kompanijama u inostranom vlasništvu.

Takođe, prema istim procjenama, zanemarljiv procenat (0,2% ukupne zaposlenosti rezidenata opštine Pljevlja) čine osobe koje putuju i imaju posao u drugoj opštini (Žabljaku). Dnevne migracije u susjedne opštine su dakle na niskom nivou, ali postoji prostor za promovisanje poslova koji podrazumijevaju dnevno migriranje radne snage između opština, naročito među mladima. Nivo razvijenosti, ali i geografski položaj Pljevalja predstavlja glavne razloge za takav trend. Sa druge strane, oko 12% zaposlenih putuje svakodnevno u okviru opštine. U okviru ove kategorije najveći broj je zaposlen u Termoelektrani (oko 3% ukupne zaposlenosti), Rudniku olova i cinka (blizu 2% ukupne zaposlenosti), dok zaposleni u drvoprerađi čine oko 1% ukupne zaposlenosti. Takođe, u okviru opštine dnevno kretanje radne snage je zabilježeno i u sektoru zdravstva i obrazovanja, gdje zaposleni svakodnevno putuju do posla u grad i iz gradske ka ruralnim sredinama. Dodatno, prema procjenama lokalnog tima, oko 0,1% ukupne zaposlenosti se odnosi na on-line poslove, što predstavlja veoma nizak i zanemarljiv broj, ali istovremeno i šansu za promovisanje takvih radnih mjesta.

Energetski sektor u 2017. godini zapošljava najveći broj radne snage (31,7%), zatim sljede trgovina (17%) i šumarstvo i drvoprerađ (11,6%).

Tabela 9: Pregled broja zaposlenih u privrednim subjektima po djelatnosti, u 2019. godini, PKCG

DJELATNOST	Broj zaposlenih	Zaposleni- učešće %
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	55	1,8
Vađenje ruda i kamenja	824	26,9
Prerađivačka industrija	556	18,1
Snabijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	32	1,0
Snabijevanje vodom; upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	273	8,9
Građevinarstvo	202	6,6
Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala	509	16,6
Saobraćaj i skladištenje	132	4,3
Smještaj i usluge	218	7,1
Informisanje i komunikacije	40	1,3
Poslovanje nekretninama	21	0,7
Stručne, naučne, inovacione i tehničke djelatnosti	43	1,4
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	12	0,4
Obrazovanje	9	0,3
Zdravstvena i socijalna zaštita	40	1,3
Umjetnost, zabava i rekreacija	32	1,0
Ostale uslužne djelatnosti	70	2,3
UKUPNO	3.068	100,0

Izvor: Crnogorska privreda, 2020, Privredna Komora Crne Gore

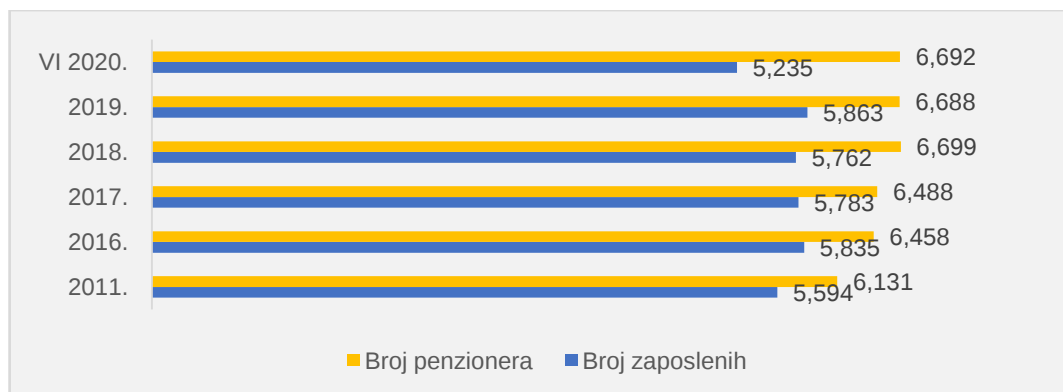
Odnos između broja registrovanih zaposlenih i broja stanovnika iznosi 0,22, što upućuje na zaključak da u opštini postoji visoka nezaposlenost i visok udio neaktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu.

U odnosu na Sjeverni region ovaj indikator je značajno viši (0,17) ali niži u odnosu na nivo Crne Gore (0,33).

Odnos zaposleni i penzioneri

Poređenje broja zaposlenih i broja penzionera takođe ukazuje na nepovoljna kretanja na lokalnom tržištu rada. U posmatranom periodu 2011-2019. broj zaposlenih je bio manji od broja penzionera uz trend pogoršavanja odnosa - sa 0,91 koliko je taj odnos iznosio u 2011. na 0,88 u 2019. godini.

Grafik 6: Broj zaposlenih i penzionera, 2011- VI 2020.¹²

Izvor: MONSTAT, Fond PIO

Prosječne zarade

Suprotno trendu na nacionalnom nivou, gdje se registruje rast prosječne zarade, u Pljevljima je neto prosječna zarada smanjena sa 540 EUR u 2011. na 523 EUR u 2018. godini, što predstavlja nominalni pad od 3,1%, a pad od 15,5% u realnim izrazima. Prosječna neto zarada u Pljevljima je predstavljala 102,3% prosječne zarade u Crnoj Gori. Procjena platnog fonda per capita (dobijen kao proizvod zarada i ukupnog broja zaposlenih u odnosu na broj stanovnika) je bila 107,7 EUR u 2018. godini što je nominalni rast od 9,6% u 2018. u odnosu na 2011. godinu.

Prema podacima MONSTAT-a prosječna neto zarada u Pljevljima je u 2019. godini iznosila 536 EUR što predstavlja povećanje za 2,5%, ali još uvijek ispod nivoa zarade u 2011. godini. Ipak, u 2019. godini prosječna zarada je za 4% veća od prosječne zarade u Crnoj Gori (515EUR).

3.2 NEZAPOSLENOST

Grafik 7: Broj nezaposlenih lica, Pljevlja, 2011 – VI 2020.

Izvor: Izvještaji o radu, Zavod za zapošljavanje Crne Gore

¹² Izvor za 2017 - VI 2020. godinu su podaci za januar FOND PIO, podaci za 2011. i 2016 su iz godisnjaka MONSTAT/a<https://www.fondpio.me/statistika/html-viop/viop2019.html>

Ukupan broj registrovanih nezaposlenih se u periodu od 2011. do 2019. godine smanjio za 22,3%. Ipak kretanje ukupnog broja nezaposlenosti može da zamagli sliku usljed demografskih kretanja i intenzivnih emigracija, pokazatelj učešća nezaposlenih u ukupnom stanovništvu opštine je konstantan i iznosi 8,3% u 2011. i 2018. Ovo može ukazivati da nije bilo značajnijih unapređenja kada je u pitanju efikasnost politike zapošljavanja i opšteg stanja na tržištu rada u opštini. S druge strane, na volatilnost registrovane nezaposlenosti dosta su uticale česte promjene pravila vezanih za ostvarivanje drugih prava uz uslov prijave na biro rada.

U periodu 2011-2016. godine došlo je do velikog povećanja broja registrovanih nezaposlenih lica (za 14,2%), uglavnom žena (za 35,4%). Novoregistrovane žene ili većina njih su tokom 2016. godine vjerovatno željele da iskoriste pravo koje je majkama sa troje i više djece omogućavalo doživotnu naknadu. Dok su u 2011. godini nezaposlene žene predstavljale 44% svih nezaposlenih, u 2016. godini njihov udio povećao se na 52,1% a u 2017. godini čak na 57% ukupne nezaposlenosti. Uprkos smanjenju broja nezaposlenih žena u 2019. godini njihov udio u ukupnoj nezaposlenosti se čak povećao i iznosi 57,6%.

Dok je u 2011. godini registrovana nezaposlenost iznosila 8,3% ukupnog stanovništva, situacija se poboljšala u 2019. godini kad je nezaposlenost činila 7,4% ukupnog stanovništva, što je manje u odnosu na prosjek u Sjevernom regionu (11,69%) i nešto veća od nivoa Crne Gore (6,05%) u toj godini.

U prvoj polovini 2020. godine primijećen je rast broja nezaposlenih za 17,8% što je najvjerovatnije posljedica uticaja epidemije, prouzrokovane covid 19 na djelovanje tržišta rada i time povezanim smanjenjem zapošljavanja, uključujući sezonsko zapošljavanje.

3.2.1 Strukturne karakteristike nezaposlenih lica prijavljenih na Birou rada Pljevlja

Tabela 10: Nezaposlena lica prema stepenu stručne spreme i polu

	Ukupno	Žene	Stepen obrazovanja i žene																		
			I	I ž	II	II ž	III	III ž	IV	IV ž	V	V ž	VI-1	VI-1ž	VI-2	VI-2ž	VII-1	VII-1ž	VII-2	VII-2ž	VIII
2011	2.340	1.346	586	328	105	63	551	282	853	534	11	0	24	12	0	0	197	120	13	7	0
2016.	2.922	1.523	680	353	93	45	662	271	913	556	15	1	42	17	5	2	495	268	17	10	0
2017.	2.649	1.512	587	330	103	59	622	278	872	578	12	0	39	23	2	0	394	233	18	11	0
2018.	2.274	1.310	486	274	89	52	546	258	748	492	11	1	34	18	2	0	346	205	12	10	0
2019.	1.987	1.144	451	259	84	46	460	231	647	412	9	0	23	12	2	0	298	176	13	8	0
VI 2020.	2.340	1.346	586	328	105	63	551	282	853	534	11	0	24	12	0	0	197	120	13	7	0

Izvor: Izvještaji o radu, Zavod za zapošljavanje Crne Gore

Sa stanovišta **obrazovne strukture nezaposlenih** preovlađuju lica sa IV stepenom obrazovanja. Njihov broj se od 2016. smanjio za 266 ili 13,4% u 2019. godini, kad je iznosio 647.

Slijede nekvalifikovana lica, tačnije ona sa I i II stepenom obrazovanja, koja su u 2011. godini predstavljala 29,5% ukupnog broja nezaposlenih, a u 2019. godini sa 25,3%, dok je među ženama taj udio nešto veći i iznosi 26,7%.

Ovim grupama nezaposlenih slijede lica sa III stepenom stručne spreme, čijih broj se od 2016. do 2019. godine smanjio za 30,5%. Broj visokokvalifikovanih, ili tačnije onih sa najmanje VI stepenom obrazovanja na evidenciji Biroa rada se u 2016. godini više nego udvostručio u odnosu na 2011. godinu, ali u narednim godinama primijećeno je smanjenje broja visokoškolaca na evidenciji Biroa. Razlog tog smanjenja je najvjerovatnije u odseljavanju mladih visokokvalifikovanih lica, ili pak u nevraćanju u Pljevlja nakon završetka studija.

Tabela 11: Nezaposlena lica prema dužini prijave na evidenciji Biroa rada Pljevlja

	Ukupno	Žene	Dužina traženja zaposlenja													
			Do 6m	ž	Preko 6 do 9m	ž	Preko 9 do 12m	ž	Preko 1 do 3g	ž	Preko 3 do 5g	ž	Preko 5 do 8g	ž	Preko 8g	ž
2018.	2.274	1.310	730	394	151	95	166	115	613	433	278	147	83	41	253	85
2019.	1.987	1.144	652	370	67	34	89	45	541	361	337	217	72	33	229	84
VI 2020.	2.340	1.346	805	453	225	126	109	66	536	356	356	223	81	37	228	85

Izvor: Izvještaji o radu, Zavod za zapošljavanje Crne Gore

U 2019. godini na evidenciji Biroa rada je 1.179 **dugoročno nezaposlenih osoba**, dakle onih koji su prijavljeni 12 mjeseci i više, što predstavlja blago smanjenje u odnosu na 2018. godinu kad je njihov broj iznosio 1.227. Ipak, dugoročno nezaposlena lica u 2019. godini predstavljaju 59,3% svih na evidenciji, što znači povećanje za 5,3 procentih poena u odnosu na 2018. godinu.

Uzimajući u obzir da se u 2019. godini nezaposlenost u Pljevljima smanjila za 12,6% u odnosu na prethodnu godinu, može se zaključiti da se dugoročno nezaposlena lica, ili barem priličan dio njih suočava sa mnogim barijerama pri zapošljavanju ili su jednostavno prestali da traže posao. Aktivacija dugoročno nezaposlenih lica i ulaganje u povećanje njihove zapošljivosti je pravac u kojem treba da djeluje aktivna politika zapošljavanja na nacionalnom i lokalnom nivou. Takođe među dugoročno nezaposlenim licima je priličan broj starijih od 50 godina, za koje je potrebno osmisliti projekte ili mjere koje bi im pomogle da se ponovno radno angažuju.

Tabela 12: Nezaposlena lica prema godinama starosti na evidenciji ZZZCG Biro rada Pljevlja

	Ukupno	Žene	Godine starosti											
			Do 18 g	žene	Preko 18 do 25g	žene	Preko 25 do 30g	žene	Preko 30 do 40g	žene	Preko 40 do 50g	žene	Preko 50g	žene
2018.	2.274	1.310	1	1	266	133	257	136	506	295	497	309	747	436
2019.	1.987	1.144	0	0	210	102	231	121	406	228	414	252	726	441
VI 2020.	2.340	1.346	1	1	190	83	249	131	493	289	503	313	904	529

Izvor: Izvještaji o radu, Zavod za zapošljavanje Crne Gore

U pogledu **starosne strukture** nezaposlenih lica primjećuje se povećanje broja prijavljenih lica preko 50 godina u posmatranom periodu. U odnosu na kraj 2018. godine broj nezaposlenih u starosnoj grupi preko 50 godina povećao se do juna 2020. godine za 21%, a kod žena za 21,3%.

U 2019. godini na evidenciji Biroa rada bilo je prijavljeno 441 mladih, starosti do 30 godina (50,6% su žene), što u odnosu na prethodnu 2018. godinu predstavlja smanjenje za 15,8%. U periodu 2018-2019. godine mlada nezaposlena lica predstavljaju 22% – 23% ukupne nezaposlenosti u Pljevljima.

Tabela 13: Nezaposlena lica prema radnom stažu na evidenciji ZZZCG Biro rada Pljevlja

	Ukupno	Žene	Bez staža	Žene	Sa stažom	Žene
2018.	2.274	1.310	643	433	1.631	877
2019.	1.987	1.144	564	371	1.423	773
VI 2020.	2.340	1.346	599	408	1.741	938

Izvor: Izvještaji o radu, Zavod za zapošljavanje Crne Gore

Određen strukturni problem nezaposlenosti predstavljaju i **lica bez radnog staža**. Iako se broj tih lica u 2019. godini smanjio za 79 ili za 12,3% u odnosu na prethodnu godinu njihov broj 564 čini 28,4% ukupne nezaposlenosti. Broj žena prijavljenih na evidenciji bez radnog staža iznosi 371 što znači da je 32,4% žena prijavljenih na evidenciji bez radnog staža. Ipak, obim nezaposlenih bez radnog staža je manji od prosjeka u Crnoj Gori (41,6%).

Tabela 14: Lica sa invaliditetom prijavljena na evidenciji Biroa rada Pljevlja

	Ukupno	Žene	Stepen obrazovanja i žene																		
			I	Ž	II	Ž	III	Ž	IV	Ž	V	Ž	VI-1	Ž	VI-2	Ž	VII1	Ž	VII2	Ž	VIII
2018.	609	336	243	121	56	26	161	91	135	92	4	0	3	1	0	0	7	5	0	0	0
2019.	643	384	251	143	63	32	163	100	151	105	4	0	4	1	0	0	7	3	0	0	0
VI 2020.	620	370	242	136	59	30	157	94	147	104	4	0	4	1	0	0	7	5	0	0	0

Izvor: Izvještaji o radu, Zavod za zapošljavanje Crne Gore

U 2019. godini na evidenciji Biroa rada Pljevlja bila su prijavljena 643 **lica sa invaliditetom** što znači povećanje za 5,6% u odnosu na prethodnu 2018. godinu, a u pogledu žena sa invaliditetom za 14,3%. U istom periodu ukupno u Crnoj Gori udio lica sa invaliditetom povećao se za 35,8%.

U 2019. godini lica sa invaliditetom predstavljaju 32,4% ukupne nezaposlenosti, što je više od učešća lica sa invaliditetom u ukupnoj nezaposlenosti u Crnoj Gori (29,7%).

Među licima sa invaliditetom u 2019. godini u Pljevljima je čak 314 ili 48,8% nekvalifikovanih (I i II stepen obrazovanja). Posmatrano po starosnoj strukturi sa 66,6% preovlađuju lica starija od 50 godina (428 lica).

3.3 PROGRAMI I MJERE ZAVODA ZA ZAPOSŁJAVANJE BIRO RADA PLJEVLJA

Stručni tretman nezaposlenih lica¹³

Zavod za zapošljavanje Crne Gore u cilju pružanja pomoći nezaposlenim osobama vodi informativne razgovore i individualne intervjuje, organizuje informativno-motivacione seminare i priprema individualne planove zapošljavanja.

U 2019. godini savjetodavne usluge sprovedene su za nezaposlena lica, kroz 1613 intervjuja i 648 informativnih razgovora. U skladu sa Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti¹⁴ utvrđuje se individualni plan zapošljavanja sa nezaposlenim licem u roku od 45 dana nakon prijave u evidenciju ZZZCG radi pripreme za zapošljavanje i aktivnog traženja zaposlenja.

Savjetovanje se sprovodi i kroz informativno-motivacione radionice, u koje je u 2019. godini u Pljevljima bilo uključeno 12 nezaposlenih lica.

Profesionalna orijentacija

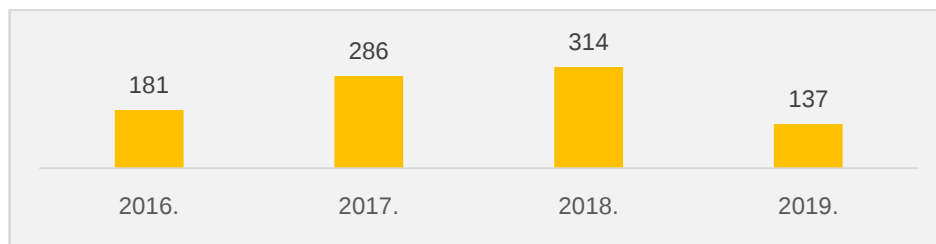
Centar za informisanje i savjetovanje - CIPS ne djeluje i ne pruža usluge nezaposlenim licima i ostalim građanima u skladu sa konceptom koji je bio osmišljen prije 10 godina kad je osnovan.

¹³ Izvor: Zavod za zapošljavanje Crne Gore

¹⁴ Usvojen 4. aprila 2019.godine

Aktivne mjere zapošljavanja

Grafik 8: Broj nezaposlenih uključenih u mjere aktivne politike zapošljavanja, 2016-2019.

Izvor: Izvještaji o radu, Zavod za zapošljavanje Crne Gore

U periodu 2016 do 2018. godine broj nezaposlenih lica uključenih u mjere aktivne politike zapošljavanja pokazuje trend povećanja ali se taj broj u 2019. godini smanjio čak za 56,4%.

Tabela 15: Uključivanje nezaposlenih u aktivne mjere zapošljavanja, 2019.

Prosječni broj prijavljenih u 2019	Javni rad sa Projektom "Neka bude čisto"	Obrazovanje i osposobljavanje odraslih	Osposobljavanje za samostalan rad	Osposobljavanje za rad kod poslodavca	Program "Stop svojoj ekonomiji"	Ukupno	% uključenih od prosječnog broja nezaposlenih
2.021	39	51	26	16	5	137	6,8

U okviru mjera aktivne politike zapošljavanja koje sprovodi Zavod za zapošljavanje, u opštini Pljevlja realizuju se sve mjere aktivne politike zapošljavanja koje organizuje Zavod za zapošljavanje Crne Gore. Ipak, preračunato na prosječan broj nezaposlenih prijavljenih na Birou rada u 2019. godini, bilo je uključeno samo 6,8% svih nezaposlenih.

Profesionalna rehabilitacija lica sa invaliditetom

U skladu sa Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom¹⁵, u Zavodu za zapošljavanje Crne Gore organizovan je Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom. Sredstva Fonda prvenstveno se obezbjeđuju iz posebnog doprinosa, koji uplaćuju poslodavci koji nijesu ispunili propisanu kvotu pri zapošljavanju lica sa invaliditetom. Sredstva Fonda, shodno Zakonu mogu se koristiti, za: mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije za nezaposlena i zaposlena lica sa invaliditetom, sufinansiranje posebnih organizacija za zapošljavanje, programe aktivne politike zapošljavanja u kojima učestvuju lica sa invaliditetom, subvencije, finansiranje grant šema i novčane pomoći za učesnike u mjerama profesionalne rehabilitacije.

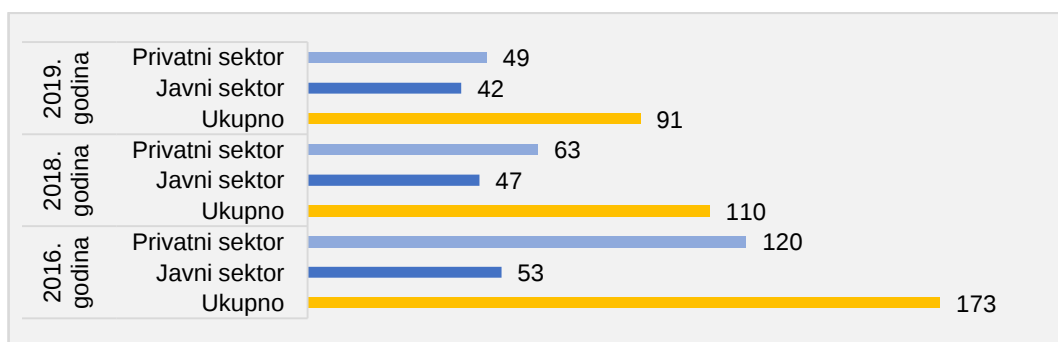
Prema godišnjem izvještaju ZZZCG u Pljevljima su u mjere profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom u 2019. godini bila uključena 54 lica, što predstavlja 8,4% ukupnog broja lica sa invaliditetom.

Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem

Podaci o broju visokoškolaca obuhvaćenim Programom stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem pokazuju trend smanjenja od 173 visokoškolca uključenih u 2016. do 91 uključenog u 2019. godini, što predstavlja smanjenje za 90,1%. Iako se uzme u obzir smanjenje broja visoko obrazovanih na evidenciji u tom periodu (za 39%), smanjenje broja uključenih visokoškolaca je najvjerojatnije posljedica činjenice da visokoškolci prvenstveno preferiraju da se uključe u taj program i započnu svoju profesionalnu karijeru van Pljevalja.

¹⁵“Službeni list CG”, br.49/2008, 73/2010, 39/2011 i 55/2016

Grafik 8: Stručno osposobljavanje lica sa stečenim visokim obrazovanjem

Izvor: Zavod za zapošljavanje Crne Gore

Za razliku od drugih opština većina visokoškolaca u Pljevljima našla je zaposlenje u privatnom sektoru.

U odnosu na broj stanovnika, broj visokoškolaca u 2019. godini iznosio je 0,34 što je ispod prosjeka Crne Gore (0,53).

3.4 TRAŽNJA RADNE SNAGE

Tražnja radne snage najčešće se posmatra kroz prijavu slobodnih radnih mjesta na Birou rada i zapošljavanja iz evidencije Biroa rada.

Slobodna radna mjesta

Tabela 16: Slobodna radna mjesta 2018. i 2019. godine

	SLOBODNA RADNA MJESTA		Indeks 2019:2018
	2018.	2019.	
Pljevlja	961	803	83,56
Crna Gora	29.366	32.344	110,14

Dok se na nivou Crne Gore broj oglašanih radnih mjesta u 2019. povećao za 10,14% u odnosu na prethodnu godinu situacija u Pljevljima je drugačija. U 2019. godini ukupno 803 radna mjesta su oglašena, što predstavlja smanjenje za 16,4% u odnosu na 2018. godinu.

Grafik 9: Oglašena radna mjesta prema djelatnostima 2011.

2018.

Ukupno 961 radno mjesto je oglašeno u 2018. godini. Potražnja za radnicima je približna za sve nivoe obrazovanja (nisko, srednje i visoko kvalifikovane). U odnosu na 2011. došlo je do značajnog pada tražnje za srednje kvalifikovanom radnom snagom, kada se više od polovine slobodnih

radnih mjesta odnosilo na srednjekvalifikovane radnike. Posmatrano po djelatnostima, struktura oglašanih radnih mjesta se znatno izmijenila u 2018. u odnosu na 2011. godinu. U 2011. godini se skoro četvrtina oglašanih radnih mjesta odnosila na sektor rudarstva, dok je najveći broj oglasa za radna mjesta u 2018. bio u sektoru obrazovanja. Skoro petina oglašanih radnih mjesta se odnosila na prerađivačku industriju i 14% na radna mjesta u građevinarstvu.

Tabela 17: Nezaposlena lica i oglašena slobodna radna mjesta prema stepenu stručne spreme (SRM), 2019.

	I	II	III	IV	V	VI1	VI2	VII1	VII2	VIII
SRM	158	1	147	197	14	46	0	240	0	0
Nezaposlena lica	451	84	460	647	9	23	2	298	13	0

Izvor: Izvještaj o radu, 2019, Zavod za zapošljavanje Crne Gore

U ukupnom broju oglašanih slobodnih radnih mjesta u 2019. godini preovlađuje tražnja za licima sa VII-1 stepenom obrazovanja (240 ili 29,9% ukupnog broja SRM). Upoređujući broj tih slobodnih radnih mjesta i broj nezaposlenih sa tim stepenom obrazovanja, može se zaključiti da su u Pljevljima nezaposleni sa VII-1 stepenom obrazovanja u najpovoljnijem položaju u pogledu mogućnosti zapošljavanja. Slijede lica sa III stepenom stručne spreme i IV stepenom stručne spreme. Najmanja je prema broju oglašanih slobodnih radnih mjesta tražnja za nekvalifikovanim radnicima.

Zapošljavanje nezaposlenih lica iz evidencije

U 2018. godini zaposlilo se 832 nezaposlenih lica iz evidencije biroa rada, među njima 430 ili 51,7% žena. U 2019. godini zaposlilo se 699 lica sa evidencije, među kojima 410 ili 58,7% žena. Broj zaposlenih iz evidencije Biroa rada se dakle smanjio ukupno za 16%, a kod žena za 4,7% u odnosu na prethodnu godinu. Dok se u Crnoj Gori ukupno iz evidencije Zavoda za zapošljavanje u 2019. godini zaposlilo 36,3% prosječnog broja nezaposlenih lica, u Pljevljima se zaposlilo 34,6% prosječnog broja nezaposlenih prijavljenih u toj godini na evidenciji Biroa rada.

Tabela 18: Zapošljavanje lica iz evidencije ZZZCG, prema podacima Poreske uprave

	I	Ž	II	Ž	III	Ž	IV	Ž	V	Ž	VI1	Ž	VI2	Ž	VII1	Ž	VII2	Ž	VIII	Ž	Ukupno	Žene
Zaposleni iz evidencije	62	30	12	6	143	64	294	189	2	0	11	6	2	0	168	113	5	2	0	0	699	410
Nezaposlena lica	451	259	84	46	460	231	647	412	9	0	23	12	2	0	298	176	13	8	0	0	1987	1144

Izvor: Izvještaj o radu, 2019, Zavod za zapošljavanje Crne Gore

Među licima koja su se zaposlila u 2019. godini preovlađuju lica sa IV stepenom stručne spreme, zatim slijede lica sa VII stepenom stručne spreme i sa III stepenom stručne spreme. Najmanji broj zaposlenih je među nekvalifikovanim licima.

Sezonsko zapošljavanje

Tabela 19: Sezonsko zapošljavanje nezaposlenih lica prijavljenih na evidenciji

	2016.	2017.	2018.	2019.	I-VI 2020.
Broj uključenih - Pljevlja	488	481	519	514	113
Ukupno u Crnoj Gori	9.551	9.546	9.229	11855	3.081

Izvor: Zavod za zapošljavanje Crne Gore

Biro rada Pljevlja upućuje nezaposlena lica i u sezonsko zapošljavanje. Posmatrano po godinama broj uključenih je različit. U 2016. godini na sezonskim poslovima bilo je uključeno 488 lica što je predstavljalo 5,1% svih na sezonskim poslovima u Crnoj Gori. U 2019. godini broj uključenih se povećao za 5,3% ali se učešće Pljevlja u sezonskom zapošljavanju na nivou Crne Gore smanjilo na 4,3%.

U sezonsko zapošljavanje je u 2019. godini bilo uključeno 25,4% prosječnog broja nezaposlenih lica u Pljevljima u toj godini (2021) što je značajno manje od obuhvaćenosti prosječnog broja nezaposlenih lica sezonskim zapošljavanjem ukupno na nivou Crne Gore (32,3%).

U prvom polugodištu 2020. godine potražnja za sezonskim radnicima smanjila se u cijeloj Crnoj Gori tako da je iz Pljevlja bilo uključeno samo 113 nezaposlenih lica, što predstavlja 3,7% sezonskog zapošljavanja u Crnoj Gori u tom periodu.

3.5 DEFICITARNA I POTENCIJALNO DEFICITARNA ZANIMANJA

Kretanje nezaposlenosti, novoprijavljenih na evidenciju Zavoda zapošljavanja i oglašavanja slobodnih radnih mjesta ukazuju na deficitarna zanimanja na lokalnom tržištu rada. Tokom 2018. godine, najdeficitarnija zanimanja su bila zanimanja sa srednjom stručnom spremom, među kojima su obrađivači metala, bravari, zanimanja PTT saobraćaja i medicinski tehničari. Među deficitarnim zanimanjima su i zanimanja iz oblasti ekonomije, odnosno ekonomski tehničar i bachelor ekonomije, ali i zanimanja iz oblasti elektrotehnike i računara.

Sa ciljem prikupljanja informacija o potrebama na tržištu rada predstavnici lokalne uprave su započeli proces konsultacija sa poslodavcima tokom proljeća 2020.

Ključni nalazi:

- Nedavno uspostavljeni Dom za stare navodi da im najveći izazov prilikom zapošljavanja bio nedostak stručnog kadra iz oblasti zdravstvene i socijalne zaštite sa licencama za rad.
- Osnovna muzička škola nudi mogućnosti za osposobljavanje i zapošljavanje stručnog kadra, ali u opštini nedostaju lica potrebnih kvalifikacija (muzičke grupe predmeta).
- Zanatskim radnjama nedostaju menadžeri, zatim menadžeri prodaje koji posjeduju znanja za online marketing.
- Poslodavci naglašavaju da je generalno nivo znanja i vještina kod kandidata za zaposlenje jako nizak, te da nedostaju: znanje stranih jezika, poznavanje rada na računaru, prethodno iskustvo, ali i posvećenost poslu.

Prema podacima i informacijama Biroa rada deficitarna zanimanja su sljedeća:

- Znatstvo: limari, autolimari, zavarivači, moleri, keramičari
- Građevinarstvo: bageristi, utovarivači itd.
- Ugostiteljstvo: konobari i kuvari.

Među suficitarnim zanimanjima u Pljevljima preovlađuju ekonomski tehničari.

Zanimljivo, u opštini se pojavljuju pojedini tradicionalni zanati, ali i inovativne prakse (npr. rad u mrestilištu lokalnog ribolovnog udruženja, proizvodnja kožne galanterije itd.), u sklopu projekta osposobljavanja i zapošljavanja nezaposlenih, u okviru programa Norveške Vlade „Norway for You“.

Potrebe s aspekta strateških prioriteta

Prema mišljenju lokalnih partnera, bržem postizanju strateških ciljeva opština bi doprinijela **znanjima iz oblasti ruralnog razvoja i turizma, naročito obukama za turističke vodiče i planinarske vodiče.**

Uvođenje novih programa treba da bude organizovano i postepeno, u skladu sa raspoloživim resursima.

3.6 PONUDA OBRAZOVANJA I OSPOSOBLJAVANJA ODRASLIH U OPŠTINI

Učenje i obrazovanje odraslih predstavljaju značajnu komponentu procesa cjeloživotnog učenja koje objedinjuje različite oblike i programe formalnog obrazovanja, neformalnog, informalnog i samousmjerenog učenja (Strategija obrazovanja odraslih Crne Gore 2015-2025).

Strategija obrazovanja odraslih definiše sljedeće prioritetne ciljeve:

- Povećati socijalnu uključenost odraslih građana kroz aktivnosti cjeloživotnog učenja i obrazovanja;
- Unapređivati znanja, vještine i kompetencije odraslih za zapošljivost, mobilnost na tržištu rada i konkurentnost;
- Povećati kompetencije zaposlenih u cilju postizanja bržeg privrednog rasta;
- Uspostaviti sistem osiguranja kvaliteta u obrazovanju odraslih;
- Obezbijediti fleksibilan i održiv sistem obrazovanja odraslih.

U posljednjim godinama u Crnoj Gori vidljiv je napredak u ovoj oblasti kako u pogledu usvajanja novih programa obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije tako i za sticanje i unapređenje ključnih kompetencija. Takođe, značajno se povećao broj licenciranih organizatora obrazovanja u Crnoj Gori, a takođe i u Pljevljima.

LICENCIRANI ORGANIZATORI OBRAZOVANJA ODRASLIH

U opštini Pljevlja licencirana su 3 organizatora za obrazovanje odraslih, dok je ukupan broj licenciranih programa 34.¹⁶

☐ JU SREDNJA STRUČNA ŠKOLA - PLJEVLJA	Programi obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije – osposobljavanje (25)	▪ Automehaničar/ka ▪ Bravar/ka ▪ Izrađivač/ica jednostavnih ukrasnih predmeta i nakita ▪ Konobar /ica ▪ Kuvar/ica jednostavnih gastronomskih proizvoda, nivo III ▪ Poslastičar/kajednostavnih poslastičarskih proizvoda, nivo III ▪ Mesar/rka u ugostiteljstvu, nivo III ▪ Roštiljdžija/ka, nivo II ▪ Pripremač/Pripremačica pica, nivo II ▪ Pomoćnik/Pomoćnica u kuhinji, nivo II ▪ Recepcioner/ka ▪ Rukovalac građevinskim mašinama - Bager ▪ Rukovalac građevinskim mašinama – Utovarivač ▪ Sobar/ica ▪ Vođa splava ▪ Zavarivač/ica ▪ Izrađivač pletenih predmeta od pruća ▪ Cvjećar ▪ Rasadničar ▪ Voćar ▪ Vinogradar ▪ Poslovno tehnički sekretar ▪ Administrator ▪ Računovodstveni tehničar ▪ Instalator grijanja i hlađenja ▪ Grafički tehničar dorade
--	---	--

¹⁶ <https://mps.gov.me/rubrike/obrazovanje-odraslih>

		- Grafički tehničar pripreme za štampu - Poslastičar - Uzgajivač ljekovitog bilja
☐ ORGANIZATOR OBRAZOVANJA ODRASLIH AUTO ŠKOLA MARJANOVIĆ	Programi obrazovanja za sticanje ključnih kompetencija - strani jezici (2)	- Engleski jezik - Bankarstvo - Filološki fakultet - Engleski jezik - Filološki fakultet
	Programi obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije – osposobljavanje (6)	- Programi obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije – osposobljavanje - Agencijski službenik/ca - Autoperač/ica Podmazivač/ica - Autovulkanizer/ka - Rukovalac građevinskim mašinama - Bager - Rukovalac građevinskim mašinama – Utovarivač - Zavarivač/ica
☐ GIMNAZIJA "TANASIJE PEJATOVIĆ,,	Programi obrazovanja za sticanje i unapređenje ključnih kompetencija - strani jezici (1)	Engleski jezik - Kembridž centar

Odraslim, uključujući nezaposlena lica u opštini, takođe su potrebni programi obrazovanja i osposobljavanja za sljedeća zanimanja:

- Zaštitari objekata i imovine
- Turistički vodiči
- Planinarski vodiči.

Dodatno je potrebno razmotriti uvođenje raznovrsnih programa obrazovanja i osposobljavanja za zanimanja iz oblasti poljoprivrede (npr. poljoprivredni tehničar, prehrambeni tehničar, pekar itd.) zbog prilika za zapošljavanje i razvoj preduzetništva koje se nude kroz programe Ministarstva poljoprivrede, kao što su *Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja u okviru IPARD-a i nacionalne mjere podrške: Program unapređivanja pčelarstva, Program unapređivanja stočarstva*, itd.

Lokalno partnerstvo za zapošljavanje prepoznaje značaj cjeloživotnog učenja, te predlažu promovisanje koncepta ulaganja u ljudske resurse u saradnji sa poslodavcima.

3.7 SOCIJALNA INKLUZIJA

Socijalna inkluzija i socijalna isključenost razmatra se kroz proces interakcije između pojedinca i njegovog/njezinog društvenog, pravnog i ekonomskog okruženja tokom kojeg se identifikuju konkretne prepreke za učešće i uključivanje, kao što su institucionalne prepreke (diskriminacija, nedostatak infrastrukture, nepostojanje/ograničenost usluga), prepreke na nivou zajednice (marginalizacija) i lične prepreke (nedostatak obrazovanja, obuke i vještina).

Socijalna isključenost često je povezana sa siromaštvom. Siromaštvo je takođe višedimenzionalan fenomen koji se najčešće vezuje za nedostatak finansijskih sredstava ("monetarno siromaštvo") kako bi se zadovoljio određeni nivo osnovnih životnih potreba ("linija siromaštva").¹⁷ Prema MONSTAT-ovoj Anketi o dohotku i uslovima života za 2019, čak 45,5% nezaposlenih lica izloženo je riziku od siromaštva.

¹⁷ Statistika dohotka i uslova života, MONSTAT

Dakle, aktivnosti usmjerene na povećanje socijalne inkluzije su od velike važnosti za povećanje zapošljenosti i stvaranje jednakih mogućnosti za sve građane, ali pošto je situacija u tom pogledu po opštinama različita, svaka opština treba da usvoji pristup prilagođen lokalnom kontekstu.

Korisnici socijalne zaštite

Tabela 20: Korisnici materijalnog obezbjeđenja porodice (MOP)

	MATERIJALNO OBEZBJEĐENJE PORODICE								Broj članova porodice korisnika MOP-a/ukupno stanovništvo			
	2011.		2016.		2018.		2019.		2011.	2016.	2018.	2019.
	Broj porodica	Broj članova	Broj porodica	Broj članova	Broj porodica	Broj članova	Broj porodica	Broj članova				
Pljevlja	583	1.576	417	1.129	403	1.164	372	1.068	5,1	3,9	4,2	4,0
Sjeverni region	7.934	22.619	4.153	12.390	4.646	16.150	4.487	15.711	12,7	7,3	9,8	9,6
Crna Gora	14.636	42.879	8.961	26.873	9.319	31.066	8.777	29.470	6,9	4,3	5,0	4,7

Izvor: Ministarstvo rada i socijalnog staranja

Ukupan broj korisnika MOP-a u 2011. godini u Pljevljima iznosio je 1.576, što je činilo čak 5,1% ukupnog stanovništva opštine. U 2019. godini broj korisnika – članova porodice je iznosio 1.068, što u odnosu na 2011. godinu predstavlja smanjenje za 508 ili za 32,2%.

U 2019. godini 4% stanovništva opštine čine korisnici MOP, što je ispod prosjeka u Sjevernom regionu (9,6%) i prosjeka u Crnoj Gori (4,7%).

Ipak, smanjenje broja korisnika prava materijalnog obezbeđivanja porodica je prvenstveno posljedica izmjena zakonske regulative i uvođenja socijalnog kartona kojim je “pročišćena” baza korisnika.

Politika razvoja opštine Pljevlja je u prethodnom periodu pored realizacije prioriteta definisanih u Strateškom planu razvoja opštine 2013-2018, vođena usvajanjem nekoliko bitnih strateških dokumenata među kojima je potrebno pomenuti Lokalni plan za unapređenje socijalne inkluzije – Razvoj usluga socijalne zaštite za period 2016-2020 i Lokalni plan akcije za stara lica za period 2017-2019. Pored relevantnih institucija koje pružaju usluge i sprovode aktivnosti usmjerene na smanjenje problema siromaštva i socijalne isključenosti u opštini Pljevlja (Centar za socijalni rad, ZZZCG Biro rada Pljevlja, lokalna uprava) u toj oblasti aktivno djeluje i nevladin sektor.

Partnerstvo za zapošljavanje opštine Pljevlja prepoznaje postojanje problema ranjivih grupa i socijalne isključenosti, a i potrebu da se društvene promjene u tom pogledu postignu korišćenjem preduzetničkih principa, procesa i operacija. Da bi se povećalo ulaganje u osnaživanje ranjivih grupa, predlaže se mjera promocije socijalnih preduzetništva, koja mogu da doprinesu kreiranju radnih mjesta i povećanju zaposlenosti, naročito ranjivih grupa (mladi bez radnog iskustva, starija lica koja su izgubila posao, lica sa invaliditetom i druga teže zapošljiva lica).

Grupe u nepovoljnom položaju na tržištu rada u Pljevljima

Na osnovu analize podataka iz sekundarnih izvora informacija i poznavanja situacije na lokalnom tržištu rada, članovi lokalnog partnerstva za zapošljavanje odredili su sljedeće grupe koje su u najnepovoljnijem položaju na lokalnom tržištu rada:

- ☐ Korisnici MOP
- ☐ Dugoročno nezaposlene žene starosti preko 50 godina, koje su manje obrazovane i ne ostvaruju prihode
- ☐ Lica sa invaliditetom
- ☐ Romi i Egipćani
- ☐ Mladi do 30 godina starosti prijavljeni minimum 6 mjeseci, naročito manje obrazovani
- ☐ Nezaposleno ruralno stanovništvo

3.8 ZAKLJUČAK

Opština Pljevlja zbog bogatih resursa kojima raspolaže i smještene industrije predstavlja industrijski i energetska centar Crne Gore, iako se u pogledu razvijenosti svrstava u nerazvijene opštine sjevernog regiona Crne Gore.

Pored (i) razvoja industrije i energetike strateški prioriteti razvoja opštine su i (ii) ruralni razvoj i diversifikacija ekonomskih aktivnosti u skladu sa potencijalima ruralnog područja, (iii) razvoj poljoprivrede i zaštita tradicionalnih poljoprivrednih proizvoda, (iv) drvoprivreda i stvaranje proizvoda sa višim stepenom obrade i, (v) razvoj malih i srednjih preduzeća.

Jedan od glavnih problema sa kojim se suočava opština je konstantno prisutno smanjivanje stanovništva djelimično kao posljedica negativnog priraštaja, a naročito kao posljedica negativnog migracionog salda. Obim odseljavanja stanovništva je naročito zabrinjavajući u pogledu odseljavanja mladog obrazovanog kadra. Zbog navedenog je od izuzetne važnosti realizacija ciljeva i mjera određenih novim Strateškim planom razvoja opštine Pljevlja 2020-2025. Naime, da bi se zaustavila ili barem smanjila depopulacija i odseljavanje potrebno je ulagati u unapređenje socio-ekonomskog ambijenta i kvaliteta životne sredine, očuvanja istorijskog, vjerskog i kulturnog nasleđa i punu valorizaciju prirodnog potencijala u cilju podizanja kvaliteta života građana, otvaranja novih radnih mjesta i stvaranja bolje budućnosti za život i rad mladih ljudi u Pljevljima.

Podaci prikazani u ovoj analizi ukazuju da je nivo zaposlenosti u opštini Pljevlja sačuvan. Zaposlenost u velikim preduzećima se smanjuje, a povećava se u malim i srednjim, kao i samozaposlenost, ali njima je zbog svojih ograničenih potencijala potrebna podrška za rast i razvoj i generisanje novih radnih mjesta.

Broj nezaposlenih od 2016. godine pokazuje konstantan trend smanjenja. U pogledu strukturnih karakteristika nezaposlenosti, opština Pljevlja je u boljoj poziciji u odnosu na većinu opština u Sjevernom regionu. Ipak, lokalna politika zapošljavanja i aktivne mjere zapošljavanja bi trebale biti i dalje usmjerene na povećanje aktivnosti ženske populacije u opštini. Više napora potrebno je takođe uložiti u aktivaciju i smanjenje dugoročne nezaposlenosti, stvoriti više mogućnosti za sticanje radnog staža licima bez radnog staža i obezbijediti više mogućnost za sticanje kvalifikacija, znanja i vještina nezaposlenim licima, naročito u strateški prioritetnim sektorima privređivanja.

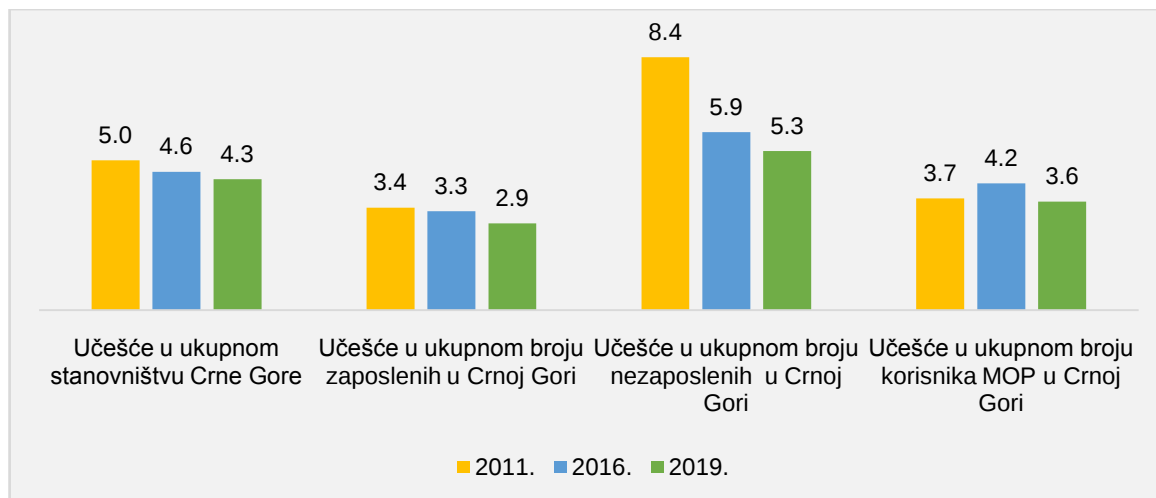
Takođe, potrebno je uspostaviti sistem profesionalne orijentacije i karijernog vođenja sa ciljem pružanja stručne i kontinuirane pomoći mladima, nezaposlenima i zaposlenima tokom njihovog cjelokupnog karijernog razvoja, u izboru usmjerenja i opredjeljenja, u obrazovanju i profesionalnoj aktivnosti, sa ciljem postizanja profesionalnog identiteta, u skladu sa ličnim osobinama i potrebama tržišta rada za pojedinim zanimanjima.

Opština je već u dosadašnjem periodu unaprijedila usluge u pogledu podrške preduzetništvu i smanjenju određenih biznis barijera, ali potrebno je još više ulaganja u povećanje svijesti postojećih i budućih preduzetnika o značaju znanja, vještina za rast i razvoj i time cjeloživotnog učenja. Takođe, potrebno je raditi na povećanju svijesti o prednostima udruživanja (kroz zadruge, klastere i socijalna preduzeća), kako bi se bolje iskoristili potencijali za razvoj preduzetništva. Kao primjer podrške razvoju poslovanja, mesari bi kroz udruživanje mogli da dobiju zajedničku klanicu.

Imajući u vidu krizu izazvanu pandemijom, glavni izazov za narednih dvije godine biće kako da se zadrže postojeća radna mjesta, a značajnije povećanje broja zaposlenih lica se očekuje za period od 2023. godine.

Ohrabrujuća je činjenica da uprkos generalnoj krizi, za razliku od drugih opština u zemlji koje zavise od turizma, prihodi Opštine Pljevlja su zahvaljujući velikom udjelu energetskeg sektora u privredi ostali stabilni.

Grafik 10: Odabrani indikatori za opštinu Pljevlja u odnosu na Crnu Goru (2011, 2016. i 2019. godina)

Izvor: MONSTAT, Ministarstvo rada i socijalnog staranja Crne Gore, ZZZCG

4. SWOT ANALIZA

Lokalno tržište rada zavisi od okruženja koje utiče na njegovo djelovanje. Da bi se identifikovale prednosti i slabosti (unutrašnje okruženje) i mogućnosti i prijetnje (spoljno okruženje) koje utiču na lokalno tržište rada i radnu snagu korištena je metoda SWOT analize.

U prvom koraku urađena je SWOT analiza funkcionisanja lokalnog tržišta rada. Pošto je ljudski kapital jedan od najvažnijih faktora uticaja na dalji socio-ekonomski razvoj opštine i tržišta rada, druga SWOT analiza posvećena je znanjima i vještinama koje su potrebne na tržištu rada a time oblasti obrazovanja i osposobljavanja radne snage.

U trećem dijelu, posebna pažnja posvećena je socijalnoj inkluziji na lokalnom tržištu rada sa ciljem da se putem SWOT analize stekne bolji uvid i razumijevanje situacije. To je preduslov za adekvatno targetiranje onih koji su u najnepovoljnijem položaju na lokalnom tržištu rada, kao i za kreiranje programa i mjera koje odgovaraju potrebama tih ciljnih grupa.

Na kraju SWOT analize identifikovane su ključne šanse za unapređenje zapošljavanja i dati prijedlozi za unapređenje, te identifikovani ključni izazovi koje je pri tom potrebno uzeti u obzir.

4.1 TRŽIŠTE RADA I RADNA SNAGA

PREDNOSTI	SLABOSTI
- Raspoloživi prirodni potencijali: poljoprivredno zemljište, šumski potencijal, hidropotencijal, mineralne sirovine; - Razvijen obrazovni sistem; - Visok nivo obrazovanja radne snage; - Visok udio visokoobrazovanih; - Geografski položaj – prekogranična saradnja; - Podrška lokalne uprave prepremi i implementaciji razvojnih projekata - Tradicija u poljoprivredi, prvenstveno stočarskoj proizvodnji; - Bogata kulturno-istorijska baština, veliki broj tradicionalnih poljoprivrednih proizvoda sa najvećom oznakom kvaliteta prema važećim standardima; - Postojanje povoljnih lokacija za razvoj eko turizma.	- Demografska struktura - Ekološki problemi - Klimatski uslovi - Loša mreža magistralnih i regionalnih puteva - Nedostatak željeznice - Visok nivo centralizacije - Nezaposlenost - Strukturna nezaposlenost (dugoročna nezaposlenost, neadekvatnost zanimanja, nedostatak znanja i vještina nezaposlenih) - Visok udio lica sa invaliditetom
ŠANSE/MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
- EU fondovi - Programi prekvalifikacije i aktivna politika zapošljavanja - Strani investitori - Projekti i podrška Vlade - Prelazak na obnovljive izvore energije - Eko turizam	- Dalja depopulacija opštine - Centralizacija - Neravnomjerna regionalna razvijenost - Bezvizni režim - Zatvaranje velikih industrijskih postrojenja

KLJUČNE RAZVOJNE ŠANSE ZA UNAPREĐENJE ZAPOS LJAVANJA

1. Drvoprerađiva
2. Stočarstvo
3. Pčelarstvo
4. Organska proizvodnja

5. Eko turizam
6. Mineralne sirovine

KLJUČNI IZAZOVI

- Nastavak negativnih demografskih trendova
- Migracije uopšte
- Zadržavanje mladih
- Tranzicija (zatvaranje velikih industrijskih postrojenja)
- Nedovoljan priliv investicija (neprimamljivost)
- Nedostatak finansijskih sredstava za podršku ekonomskih aktivnosti

4.2 OBRAZOVANJE I OSPOSoblJAVANJE RADNE SNAGE U OPŠTINI

PREDNOSTI	SLABOSTI
▪ Obrazovan kadar ▪ Tehnička i prostorna opremljenost ▪ Velik broj licenciranih zanimanja ▪ Zainteresovanost za sprovođenje obrazovanja odraslih poslodavaca i korisnika programa ▪ Tradicija porodičnih biznisa ▪ Spremnost poslodavaca da pružaju obuke kroz proces dualnog obrazovanja ▪ Spremnost ZZZCG da usmjerava nezaposlene ▪ Efikasno dualno obrazovanje ▪ Spremnost SSS da se uvedu novi programi	▪ Nemotivisanost i nezainteresovanost nezaposlenih ▪ Nedostatak ili nedostupnost određenih stručnih programa (zaštitar) ▪ CIPS ne funkcioniše u planiranom kapacitetu ▪ Teška finansijska situacija velikog broja poslodavca ▪ Nedovoljno prisutna praksa uvođenja inovacija i novih tehnologija (osim par izuzetaka) ▪ Neadekvatan monitoring mjera osposobljavanja ▪ Preduzetnici ne koriste prilike za obrazovanje i osposobljavanje ▪ Program stručnog osposobljavanja visokoškolaca se ne implementira na propisan način (fiktivno pohađanje) ▪ Poslodavci nemaju struktuiran program stručnog osposobljavanja (plan rada sa pripravnicima i plan mentorstva)
ŠANSE/MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
▪ Mjere aktivne politike zapošljavanja ▪ IPA, Projekat Norveška za vas –Crna Gora, ostali donatori ▪ Umrežavanje: jačanje saradnje sa privatnim kompanijama, Unijom poslodavaca, Unijom mladih preduzetnika, Privrednom komorom itd. ▪ Uspostavljanje lokalnog udruženja poslodavaca	▪ Pandemija ▪ Dostupnost interneta ▪ „Odliv mozgova“ - osobe koje uspješno završe programe osposobljavanja i licenciranja napuštaju opštinu kako bi našle zaposlenje u drugim sredinama

PRIJEDLOZI ZA UNAPREĐENJE

1. Organizacija zajedničkog događaja sa poslodavcima kako bi se promovisao koncept ulaganja u ljudske resurse
2. Omogućiti stipendije za deficitarna zanimanja za programe obuka koji se realizuju u drugim opštinama (npr. za licencirane turističke vodiče – Fakultet za turizam i hotelijerstvo u Kotoru)
3. Kao dobra praksa pokazala se sistematizacija radnog mjesta „saradnik za obrazovanje odraslih“ u obrazovnim ustanovama, kako bi se poboljšao kvalitet ponude

KLJUČNI IZAZOV

- Uticaj ekonomske krize na (finansijske) mogućnosti za obrazovanje i osposobljavanje stanovništva

4.3 SOCIJALNA INKLUZIJA/SOCIJALNA ISKLJUČENOST NA LOKALNOM TRŽIŠTU RADA

PREDNOSTI	SLABOSTI
- Postojanje relevantnih institucija (CSR, ZZZCG, lokalna uprava) - NVO sektor - Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju - Srednja stručna škola - Programi obuka za ranjive grupe (programi ZZZCG i NVO za lica sa invaliditetom i dugoročno nezaposlene) - Podrška lokalne uprave ranjivim grupama (socijalno stanovanje, geronto domaćice itd.) - Mogućnost sufinansiranja programa aktivacije ranjivih grupa - Tehnički kapaciteti na lokalnom nivou	- Smanjen pristup tržištu rada usljed tranzicije - Veliki broj nezaposlenih lica sa invaliditetom i njihova nepovoljna struktura (bez kvalifikacija i starija lica) - Strah ranjivih grupa od neuspjeha - Nedostatak inovativnosti - Nedovoljna međuinstitucionalna saradnja na lokalnom nivou - Administrativne barijere
ŠANSE/MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
- EU fondovi - Pozitivna iskustva i prakse iz regiona - Saradnja sa drugim opštinama i institucijama u oblasti jačanja socijalne inkluzije	- Pogoršana finansijska situacija - Kovid-19 pandemija

PRIJEDLOZI ZA UNAPREĐENJE

- Nov pristup u aktiviranju ugroženih grupa na tržištu rada
- Jačanje tehničke podrške ranjivim grupama za administrativne procedure
- Povećanje uloge lokalne uprave i saradnje među institucijama

IZAZOVI

- Otpor institucija

4.4. KLJUČNI PROBLEMI TRŽIŠTA RADA OPŠTINE PLJEVLJA

Na osnovu analize tržišta rada, prikupljenih sekundarnih podataka i urađenih SWOT analiza, identifikovani su sljedeći ključni problemi lokalnog tržišta i zapošljavanja:

- Nemotivisanost nezaposlenih lica za aktivno traženje zaposlenja
- Nedostatak preduzetničkog duha
- Neusklađenost znanja i vještina sa potrebama tržišta rada i daljeg socio-ekonomskog razvoja opštine
- Velik broj nezaposlenih lica sa invaliditetom
- Velik broj dugoročno nezaposlenih lica, naročito žena
- Nedovoljno kvalitetna/efikasna saradnja između nadležnih institucija

5. VIZIJA, CILJEVI, PRIORITETI I MJERE STRATEGIJE ZAPOSŁJAVANJA

5.1 VIZIJA OPŠTINE U POGLEDU ZAPOSŁJAVANJA I RAZVOJA RADNE SNAGE

» Tržište rada sa jednakim mogućnostima za sve, radnom snagom koja podržava socio-ekonomski razvoj opštine i visokom stopom zaposlenosti «

5.2 CILJEVI ZA PERIOD 2021-2025.

Strateški cilj	Povećanje zaposlenosti
-----------------------	-------------------------------

Cilj 1	Povećanje zapošljivosti radne snage
---------------	--

Cilj 2	Unapređenje preduzetništva
---------------	-----------------------------------

Pokazatelj uspjeha	Polazna vrijednost 2019.	Ciljna vrijednost 2025.
Broj zaposlenih	5863	Povećanje za (200 lica odnosno) 3,4 % u odnosu na 2019.
Broj nezaposlenih lica uključenih u programe obrazovanja i osposobljavanja	93	Povećanje za 650 lica
Broj podržanih biznis planova kroz program podrške preduzetništvu budžetskim sredstvima Opštine Pljevlja	0	Povećanje za 15 u odnosu na 2019. godinu

5.3 AKTIVNOSTI

Cilj 1: Povećanje zapošljivosti radne snage			
	Aktivnosti	Ciljna grupa	Vremenski okvir
1.1	Program za sticanje adekvatnog radnog iskustva u prioritetnim oblastima	Nezaposlena lica, naročito dugoročno nezaposlena lica Mladi	2021-2025.
1.2	Podrška samozapošljavanju (nepovratna sredstva i krediti)	Nezaposlena lica	2021-2025.
1.3	Programi obrazovanja i osposobljavanja (ZZZCG)	Nezaposlena lica Mladi	2021-2025.
1.4	Procjena stanja i kreiranje adekvatnih mjera za mlade u saradnji sa lokalnim Omladinskim klubom	Mladi	2021-2025.
1.5	Motivacija i aktivacija ranjivih grupa	Korisnici MOP-a Dugoročno nezaposlena lica	2021-2025.
1.6	Javni radovi	Nezaposlena lica, naročito dugoročno nezaposlena lica, korisnici MOP	2021-2025.
1.7	Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje	Lica sa invaliditetom	2021-2025.

Cilj 2: Unapređenje preduzetništva

	Aktivnosti	Ciljna grupa	Vremenski okvir
2.1	Unapriđenje lokalnih servisa za podršku MSP	MSP	2021-2022. (pilot)
2.2	Obuka za poslodavce za upravljanje ljudskim resursima	MSP	2021.
2.3	Podrška samozapošljavanju	Nezaposlena lica	2021-2022.
2.4	Podrška ženskom preduzetništvu	Preduzetnice ¹⁸	2021-2025.
2.4	Promocija udruživanja i klastera	Preduzetnici	2021-2022.
2.5.	Prilagođavanje administrativnih procedura kako bi se uklonile biznis barijere	Radno sposobno stanovništvo i privrednici	2021-2025.
2.6	Promocija socijalnog preduzetništva	Ranjive grupe, NVO	2021-2025.

6. UPRAVLJANJE, PRAĆENJE, IZVJEŠTAVANJE I PROMOCIJA**UPRAVLJANJE**

Za koordinaciju sprovođenja Strategije zapošljavanja biće odgovorna Opština Pljevlja, Sekretarijat za privredu i Služba menadžera.

Strategija se implementira i prati kroz godišnje akcione planove zapošljavanja, koji definišu aktivnosti koje se sprovode na godišnjem nivou, a za svaku aktivnost definišu se ciljne grupe, broj uključenih, očekivani rezultati, okvirna finansijska sredstva, izvori finansiranja i odgovorne institucije za sprovođenje.

Za pripremu godišnjeg akcionog plana odgovorna je Opština Pljevlja, Sekretarijat za privredu i Služba menadžera u saradnji sa lokalnom partnerskom grupom za zapošljavanje.

PRAĆENJE

Sa ciljem praćenja realizacije Strategije zapošljavanja definisan je monitoring sistem koji uključuje indikatore (pokazatelje) uspješnosti za strateški cilj i operativne ciljeve, uz definisanu polaznu osnovu i planirane rezultate.

Za redovno i kontinuirano praćenje sprovođenja ove Strategije i akcionog plana staraće se Opština Pljevlja, Sekretarijat za privredu i Služba menadžera i lokalna partnerska grupa za zapošljavanje.

IZVJEŠTAVANJE

Opština Pljevlja, Sekretarijat za privredu i Služba menadžera, će u saradnji sa lokalnom partnerskom grupom jednom godišnje pripremiti izvještaj o sprovođenju strategije zapošljavanja i akcionog plana, koji se prosljeđuje skupštini.

PROMOCIJA

Za promociju će se koristiti različiti kanali informisanja i promocije, prvenstveno sajt opštine.

¹⁸ Razmotriti mogućnost da se u budućnosti u ovu mjeru uključe i nezaposlene žene.

AKCIONI PLAN ZAPOSŁJAVANJA OPŠTINE PLJEVLJA ZA 2021. GODINU

Cilj 1: Povećanje zapošljivosti radne snage				
	Aktivnosti	Ciljna grupa	Nosilac	Finansiranje
1.1	Program za sticanje adekvatnog radnog iskustva u prioritetnim oblastima	120 Nezaposlena lica	ZZZCG ¹⁹	ZZZCG
1.2	Podrška samozapošljavanju (nepovratna sredstva i krediti)	20 Nezaposlena lica	ZZZCG	ZZZCG
1.3	Programi obrazovanja i osposobljavanja (ZZZCG)	60 Nezaposlena lica 30 Mladi	ZZZCG	ZZZCG
1.4	Procjena stanja i kreiranje adekvatnih mjera za mlade u saradnji sa lokalnim Omladinskim klubom	Mladi	Opština Pljevlja ZZZCG Omladinski klub	Opština Pljevlja
1.5.	Motivacija i aktivacija ranjivih grupa	50 Korisnici MOP-a 50 DNL	Centar za socijalni rad za opštine Pljevlja i Žabljak ZZZCG Biro rada Pljevlja	Centar za socijalni rad za opštine Pljevlja i Žabljak ZZZCG Biro rada Pljevlja
1.6	Javni radovi	40 Nezaposlena lica, (od toga min 20 dugoročno nezaposlena lica, 10 korisnici MOP)	ZZZCG	ZZZCG
1.7	Unaprijeđenje profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom	Lica sa invaliditetom sa evidencije nezaposlenih 40	ZZZCG	ZZZCG

Cilj 2: Unapređenje preduzetništva				
	Aktivnosti	Ciljna grupa	Nosilac	Finansiranje
2.1	Uspostavljanje lokalnog servisa za podršku MSP	300 MSP	Opština Pljevlja	Opština Pljevlja IPA, SOPEES
2.2	Obuka za poslodavce za upravljanje ljudskim resursima	50 poslodavaca	Opština Pljevlja NVO	Opština Pljevlja Vlada Crne Gore Međunarodne organizacije
2.3	Podrška samozapošljavanju	20 nezaposlenih lica 50 nezaposlenih lica učestvovalo u informativnim radionicama	ZZZCG Opština Pljevlja	ZZZCG Opština Pljevlja IPA, Međunarodne organizacije
2.4	Podrška ženskom preduzetništvu	10 preduzetnica podržano kroz finansijsku podršku	Opština Pljevlja NVO	Opština Pljevlja IPA, SOPEES

¹⁹ Aktivnosti Biroa rada su planirane na osnovi sprovođenja Programa rada ZZZCG u prethodnim godinama. Program rada ZZZCG za 2021. godinu u fazi pripreme ovog Akcionog plana zapošljavanja još nije usvojen.

		20 žena osnaženih kroz aktivnosti održivog ekonomskog osnaživanja	Omladinski klub	Međunarodne organizacije
2.4	Promocija udruživanja i klastera	Udruženja građana i privrednih subjekata Poljoprivredni proizvođači	Opština Pljevlja Vlada Crne Gore NVO	Opština Pljevlja Vlada Crne Gore
2.5	Savjetodavna pomoć budućim i postojećim preduzetnicima	Mala i srednja preduzeća, ostali privredni subjekti	Opština Pljevlja	Opština Pljevlja
2.6	Analiza administrativnih procedura i biznis barijera	Mala i srednja preduzeća, ostali privredni subjekti Subjekti podrške poslovanju	Opština Pljevlja NVO	Opština Pljevlja Međunarodne organizacije
2.7	Promocija socijalnog preduzetništva	Nezaposleni pripadnici ranjivih kategorija društva Organizacije koje udružuju ranjive grupe	Centar za socijalni rad za opštine Pljevlja i Žabljak ZZZCG	Opština Pljevlja